

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
Facultatea de Istorie și Filosofie

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ

A DEPARTAMENTULUI ISTORIA ROMÂNILOR,
UNIVERSALĂ ȘI ARHEOLOGIE

III
e d i ț i a

VINERI, 13 MAI 2016

Editor: Aurel Zanoci

**PROGRAM
REZUMATELE COMUNICĂRILOR**

Chișinău 2016

CZU [902/904+94]:378(082)=135.1=161.1
S 50

Comitetul organizatoric

Ion EREMIA, dr. hab., prof. univ.

Ion GUMENĂI, dr. hab., conf. univ.

Aurel ZANOCI, dr., conf. univ.

Igor BERCU, lect. superior

Mihail BĂȚ, lect. univ.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Sesiunea științifică a Departamentului Istoria românilor,
universală și arheologie: Program. Rezumatele comunicărilor /
Univ. de Stat din Moldova, Fac. de Istorie și Filosofie;
ed.: Aurel Zanoci. – Ed. a 3-a. – Chișinău: CEP USM, 2016. – 84 p.
Texte: lb. rom., rusă. – 90 ex.

Tehnoredactare:

Iulian Criminceanu

ISBN 978-9975-71-774-8.

PROGRAM

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
(SALA NR. 141, BLOCUL CENTRAL)

VINERI, 13 MAI 2016

10⁰⁰-10³⁰

Ședința de deschidere a sesiunii științifice

10³⁰-12⁰⁰

Ședința plenară

Ion EREMIĂ

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Probleme de istorie a Moldovei în
lucrarea lui Andrei Lâzlov *Istoria Sciției*
(1692)**

Alina FELEA

Institutul de Istorie, AȘM

**Cafeaua, felegenele și zarfurile în Țara
Moldovei (sec. XVIII - înc. sec. al XIX-lea)**

Corneliu CIUCANU

*Centrul de Istorie și
Civilizație Europeană,
Academia Română – Filiala
Iași, România*

**Anul 1940 și drama României Mari.
Ipoteze și reevaluări asupra politicii
interne și externe românești interbelice**

Silviu B. MOLDOVAN

*Consiliul Național pentru
Studierea Arhivelor
Securității, București,
România*

**De la inadaptare la integrare: idei și
a(p)titudini în România anilor 1945-1964**

SECTȚIA ARHEOLOGIE
ȘI ISTORIE ANTICĂ

(AUD. 535, BLOCUL CENTRAL)

13⁰⁰-17³⁰

Comunicări

Moderatori: Ion TENTIUC, Sergiu MATVEEV

Bogdan MINEA

*Institutul de Arheologie Iași,
România*

**Aspecte istorico-metodologice ale
cercetării artei paleoliticului superior**

Mariana VASILACHE

*Muzeul Național de Istorie
a Moldovei*

**Așezarea cucuteniană Stolniceni I,
raionul Edineț. Complexul ceramic din
cercetările anului 2015**

Stanislav ȚERNA

*Școala Antropologică
Superioară*

Knut RASSMANN

Kai RADLOFF

*Institutul German de
Arheologie, Frankfurt am
Main*

Sergiu HEGHEA

*Institutul Patrimoniului
Cultural, AȘM*

**Mărturii ale producerii textilelor din
așezarea Brânzeni III „Țiganca”**

Sergiu POPOVICI

*Agenția Națională
Arheologică*

**Complexe de cult eneolitice târzii în nord-
vestul Mării Negre**

Eugen SAVA

*Muzeul Național de Istorie
a Moldovei*

Elke KAISER

Universitatea Liberă, Berlin

Mariana SÎRBU

*Muzeul Național de Istorie
a Moldovei*

Eugeniu MISTREANU

*Agenția Națională
Arheologică*

Oleg LEVIȚKI

Livia SÎRBU

*Institutul Patrimoniului
Cultural, AȘM*

Aurel ZANOCHI

Ion NICULIȚĂ

Mihail BĂȚ

*Universitatea de Stat din
Moldova*

15⁰⁰-15³⁰

Artur COTRUȚĂ

*Universitatea de Stat din
Moldova*

Octavian MUNTEANU

*Universitatea Pedagogică de
Stat „I. Creangă”*

**Cercetări de periegeză în zona de stepă a
Republicii Moldova**

**Rezultatele investigațiilor arheologice
din situl Trinca „Izvorul lui Luca”.
Campania anului 2004**

**Situri fortificate din microzona
Țahnăuți - Țareuca - Rezina**

Pauză de cafea

**Triburile tracice în sursele narrative
antice sec. VI-V a. Chr.**

**Fortificația getică de la Butuceni: trei ani
de la revenire**

Ion TENTIUC
Valeriu BUBULICI

*Muzeul Național de Istorie
a Moldovei*

Vlad VORNIC

*Agenția Națională
Arheologică*

Sergiu MATVEEV

*Universitatea de Stat din
Moldova*

Andrei COROBCEAN

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Reprezentări ale unor animale în
contexte arheologice din a doua epocă a
fierului la est de Carpați**

**Despre datarea și periodizarea
necropolei de tip Sântana de Mureș-
Černjahov de la Brăviceni, r-nul Orhei**

O piesă de vestimentație din s. Bugeac

**Etnoarheologia ceramicii și importanța
ei în interpretarea etnoculturală a
vestigiiilor arheologice**

SECTIA ISTORIE
MEDIEVALĂ

(AUD. 511, BLOCUL CENTRAL)

13⁰⁰-17³⁰

Comunicări

Moderatori: Pavel COCÂRLĂ, Eugen CERNENCHI

Pavel COCÂRLĂ

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Lupta pentru supremație între papalitate
și monarhii Europei Occidentale în sec.
V-XIII**

Oleg DIACIOK

*Universitatea servicii vamale
și finanțe, Dnepropetrovsk,
Ucraina*

**Источники о дипломатических
отношениях Великого княжества
Литовского и Молдавского княжества в
книге записей 5 Литовской метрики**

Olesea BALACAN

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Decorațiunea exterioară a bisericii de la
Probota**

Victoria COJOCARU

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Evoluția conceptului de „trădare” în
tradiția medievală**

Lilian CIACHIR

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Confesiune și etnie în Transilvania sec.
XVI: câteva considerații**

Costică ASĂVOAIE
Lăcrămioara STRATULAT
Cosmin NIȚĂ
Vitalie JOSANU
Bogdan MINEA
Lucian MUNTEANU

*Complexul Muzeal Național
Moldova, Iași, România*

**O vatră monahală a Mănăstirii Secu.
Schitul Nifon**

Eugen CERNENCHI
Institutul de Istorie, AȘM

**Considerații asupra începutului plății
tributului de către Țara Moldovei
Hanatului Crimeei**

15⁰⁰-15³⁰

Pauză de cafea

Valentin ARAPU
*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Componenta conflictuală a raporturilor
economice dintre Țara Moldovei și
Polonia (a doua jumătate a sec. XVIII)**

Teodor CANDU
*Universitatea de Stat din
Moldova*

**O căpitanie de margine dinspre „cele
două ceasuri” de la începutul secolului al
XVIII-lea. Căpitania de la Hâncești**

Igor BERCU
*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Proprietățile mănăstirii Neamț în
spațiul pruto-nistrean în baza „Istoria
sfintelor mănăstiri Neamț și Secu” a
arhimadridului Andronic Popovici
(de la înființare și până în anul 1779)**

Lilia ZABOLOTNAIA
*Muzeul Național de Istorie
a Moldovei*

**Testamentele Mariei Cantemir: falsificări
și interpretări istorice**

Tatiana DIACON
*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Modernizarea locuințelor orașenilor
și târgoveților din Țara Moldovei în a
II-a jumătate a secolului al XVIII-lea -
începutul secolului al XIX-lea**

SECTIA ISTORIE
MODERNĂ

(AUD. 530, BLOCUL CENTRAL)

13⁰⁰-17³⁰

Comunicări

Moderatori: Valentin TOMULEȚ, Remus TANASĂ

Irina CEREȘ

Institutul de Istorie, AȘM

**Interesul Marilor Puteri pentru piața
Principatelor Române (sfârșitul secolului
al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea)**

Ivan DUMINICA

*Institutul Patrimoniului
Cultural, AȘM*

**Mitropolitul Chiril al Durostorului -
Silistra (1806-1813) în Basarabia.**

Igor CHIOSA

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Activitatea organelor de poliție în
Basarabia în primii ani de ocupație
țaristă**

Marcel PLĂMĂDEALĂ

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Unele considerații istoriografice cu
privire la istoria și activitatea Dicasterei
Duhovnicești din Chișinău**

Angela BAXAN

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Instituirea și activitatea Consiliului
Suprem al Basarabiei reflectată în
istoriografie**

Valentin TOMULEȚ

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Statistica din 1820 – sursă importantă în
studierea istoriei locale a ținutului Hotin**

Andrei EMILCIUC
Institutul de Istorie, AȘM

Importul materialelor și produselor lemnoase în Basarabia (1812-1853)

15⁰⁰-15³⁰

Pauză de cafea

Remus TANASĂ
*Universitatea „Al.I. Cuza”,
Iaiș, România*

Români și maghiari într-o dispută politică referitoare la ideea de națiune: Dumitru Brătianu și Daniel Ibranyi în ziarul „La Presse” (1851)

Eugen-Tudor SCLIFOS
Institutul de Istorie, AȘM

Preliminarii diplomatice în chestiunea sudului Basarabiei (decembrie 1855 - februarie 1856)

Cristina GHERASIM
*Universitatea de Stat din
Moldova*

Implicarea nobilimii basarabene în fondarea instituțiilor de învățământ în regiune

Svetlana DOCHINA
Institutul de Istorie, AȘM

Право обычное и писаное право в отношении гагаузской и болгарской женщины (кон. 19 - нач. 20 вв.)

Liliana CONDRATICOVA
*Institutul Patrimoniului
Cultural, AȘM*

Unele considerațiuni cu privire la piesele de feronerie artistică din orașul Chișinău

Vitalie BĂBĂLĂU
*Universitatea de Stat din
Moldova*

Apariția conceptului de „competiție simbolică” în istoriografie

SECTIA ISTORIE
CONTEMPORANĂ

(AUD. 543, BLOCUL CENTRAL)

13⁰⁰-17³⁰

Comunicări

Moderatori: Cristina PREUTU, Anatol PETRENCU

Daniel LAZAR

*Universitatea „Al.I. Cuza”,
Iași, România*

**Frontieră etnică sau frontieră naturală?
Cazul partajării Banatului (1919-1923)**

Gheorghe PALADE

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Aspecte privind activitatea extrașcolară
a corpului didactic primar din Basarabia
în perioada interbelică**

Bobi APAVALOAEI

*Centrul de Istorie și
Civilizație Europeană,
Academia Română – Filiala
Iași, România*

**Reconstrucția orașului Iași după cel de-al
Doilea Război Mondial**

Paul NISTOR

*Institutul de Istorie „A.D.
Xenopol”, Iași, România*

**Relațiile româno-americane în anii '50 ai
secolului XX**

Cristina PREUTU

*Universitatea „Al.I. Cuza”,
Iași, România*

**„Scumpe tovarășe Nicolae Ceaușescu”.
Scrisori către putere**

Adrian DOLGHI

*Institutul Patrimoniului
Cultural, AȘM*

**Națiuni titulare și minoritare în URSS:
cazul RSS Moldovenești**

Ion GUMENÂI
*Universitatea de Stat din
Moldova*

15⁰⁰-15³⁰

Anatol PETRENCU
*Universitatea de Stat din
Moldova*

Galina COTOVIȚCAIA
*Universitatea de Stat din
Moldova*

Liliana ROTARU
*Universitatea de Stat din
Moldova*

Liubov OSATIUC
*Universitatea Hamburg,
Germania*

Ilie GÎRNEȚ
*Universitatea de Stat din
Moldova*

Oleg BERCU
*Universitatea de Stat „B.P.
Hasden”, Cabul*

**Regimul comunist și lupta împotriva
religiozității: noile ritualuri sovietice**

Pauză de cafea

**Spirala Istoriei. Deportarea familiei
Curoș: studiu de caz**

**Правда о Соловецком лагере особого
назначения в зарубежной прессе**

**Dezideologizarea învățământului superior
în RSSM în perioada restructurării**

**Саморегулирование рекламы в истории
постсоветской России (1991-2002):
общие аспекты**

**Activitatea Parlamentului Republicii
Moldova în plan extern**

**Organizarea și atribuțiile Adunării
Populare a Găguziei prin prisma
legislației a Republicii Moldova**

SEȚIA ÎNVĂȚĂMÂNTUL
ISTORIC ACTUAL:
REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

(AUD. 414, BLOCUL CENTRAL)

13⁰⁰-17³⁰

Comunicări

Moderatori – Elena MURARU, Iurii SEMENIUC

Silvia VOLOȘCIUC

*Gimnaziul Musteața, r-nul
Fălești*

Din istoria școlii din satul Musteața

Vasile DIACON

*Colegiul Național de
Viticultură și Vinificație din
Chișinău*

**Studierea spațiului local la orele de
istorie. Studiu de caz: satul Budăi, raionul
Telenești**

Elena MURARU

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Integralitatea procesului formării
competențelor la elevi**

Iurii SEMENIUC

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Reformele liberale din Basarabia anilor
'60-'70 ai sec. al XIX-lea în orizont
didactic**

Ilie GULCA

JURNAL de Chișinău

**Predarea istoriei în instituțiile de
învățământ secundar din Basarabia (a
doua jumătate a secolului XIX - începutul
secolului XX)**

15⁰⁰-15³⁰

Pauză de cafea

Silvia SCUTARU

*Liceul Teoretic „N. Iorga”,
Chișinău*

**Configurații tematice și de viziune a
textelor poetice publicate în revista
Luminătorul (1908-1918)**

Vlada GHERMAN

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Facultatea de Istorie în primii ani de
reformă (sfârșitul anilor '80 - anii '90,
sec. XX)**

Alexei SLIVCA

*Liceul Teoretic „Ion Luca
Caragiale”, Orhei*

**Platforma Moodle – modalitate
alternativă de predare-învățare**

Natalia ȚURCAN

*Liceul Teoretic „Dante
Alighieri”, Chișinău*

**Utilizarea tehnologiilor informaționale și
comunicaționale la ora de istorie**

Nicolae GRIBINCEA

*Universitatea de Stat din
Moldova*

**Clasificarea dansurilor populare specifice
teritoriului Republicii Moldova**

REZUMATELE COMUNICĂRILOR

ARHEOLOGIE ȘI ISTORIE ANTICĂ

Aspecte istorico-metodologice ale cercetării artei paleoliticului superior

Bogdan MINEA

În ultimele trei decenii s-a înregistrat o intensificare a preocupărilor privitoare la cercetarea unui domeniu de activitate umană mai puțin tangibil abordării științifice – cel al activității spirituale. Acumularea unei bibliografii destul de variate permite specialiștilor investigarea istoriografică a principalelor contribuții științifice referitoare la valorificarea vestigiilor de artă preistorică. Alături de alte probleme fundamentale ale științelor naturale și umane, precum originea vieții sau originea limbii, originile artei preistorice se conturează ca un domeniu de mare complexitate. Majoritatea autorilor consideră acest tip de activitate ca un produs al societății, rezultatul unei expresii de simț estetic, nicidecum un factor de istorie naturală independent de voința și conștiința omului și a societății. Actualizarea unei bibliografii de specialitate impune cu stringență o abordare critică a contribuțiilor din punct de vedere istoriografic, care motivează prezentul demers ce se concretizează asupra aspectelor istorico-metodologice.

Așezarea cucuteniană Stolniceni I, raionul Edineț. Complexul ceramic din cercetările anului 2015

Mariana VASILACHE, Stanislav ȚERNA, Knut RASSMANN, Kai RADLOFF

În vara anului 2015 au fost demarate cercetări geofizice, arheologice și pluridisciplinare în cadrul sitului cucutenian Stolniceni I, amplasat între localitățile Stolniceni (raionul Edineț) și Pociumbăuți (raionul Râșcani). Astfel, au fost scanate circa 40% din suprafața așezării, iar una dintre anomalii aferente gropilor a fost parțial cercetată printr-un sondaj, care a furnizat un bogat inventar arheologic.

Ceramica descoperită, în număr de 1116 fragmente, reprezintă două categorii tehnologice – fină și grosieră și acoperă o varietate de forme și caractere stilistice. Ceramica fină este reprezentată în proporție de 91% și se caracterizează prin predominarea străchinilor cu diametru diferit, vase bitronconice, vase cu corpul globular, cupe de diferite dimensiuni, capace, amfore și cratere. Ceramica grosieră, în proporție de 9%, este realizată din lut cu adaos de scoică pisată, forma principală fiind vasul cu umărul proeminent și buza dreaptă, uneori slab evazată. Sub aspect stilistic, în ceramica fină predomină decorul pictat aplicat pe fundalul natural al vasului sau pe suprafața angobată cu bej, cu vopsea brună sau neagră-ciocolatie, în unele cazuri fiind utilizată și pictura roșie. Sunt prezente benzile formate din linii subțiri paralele, liniile curbate, semiovele, decorul cruciform încadrat în cerc, motive zoomorfe și aviomorfe. Decorul de pe ceramica grosieră este reprezentat de impresiuni cu unghia, linii văluroase sau verticale incizate, linii scurte ușor arcuite, proeminențe în formă de pastile de dimensiuni mici.

În baza stilisticii și a tipologiei formelor ceramice, a fost confirmată cronologia relativă a sitului, acesta încadrându-se în etapa Cucuteni B - Tripolie C1. O poziționare cronologică relativă mai exactă a sitului va fi posibilă doar după realizarea unor investigații mai extinse pe complexe din cuprinsul așezării.

Mărturii ale producerii textilelor din aşezarea Brânzeni III Țiganca

Sergiu HEGHEA

În urma cercetărilor întreprinse în situl Brânzeni III „Țiganca” a fost identificată o serie de vestigii arheologice care atestă producerea textilelor. Practicarea acestei îndeletniciri este documentată prin descoperirea numeroaselor piese de lut (fusaiole, greutăți de la războiul de țesut) cât și a multiplelor impresiuni de împletituri (țesături, rogojini) pe fundul vaselor ceramice.

Impresiunile se deosebesc în funcție de materia primă folosită. Prin metoda spiralării erau realizate împletiturile de nuiele cu mănunchiuri de iarbă și papură, aceleași ingrediente fiind folosite și în cazul împletiturii de forma unei rozete. Prin metoda țeserii erau realizate textilele la care erau folosite fibre de plante și lână.

Torsul lânii este atestat prin prezența fusaiolelor (bitronconice, conice, eliptice, discoidale) modelate din pastă fină, decorate cu incizii sau impresiuni. Greutățile de la războiul de țesut vertical (piramidale, conice sau piriforme) erau utilizate la tensionarea și distribuirea firelor de urzeală.

Aceste mărturii reflectă un nivel înalt al cunoștințelor comunităților eneolitice târzii din regiune privind colectarea, cultivarea și prelucrarea vegetației necesare pentru obținerea materiei fibroase. Alături de reprezentările antropomorfe de pe vasele pictate și plastică, aceste vestigii, inedite în mare parte, completează cunoștințele noastre despre rolul și funcționalitatea produselor textile în eneoliticul sud-est european.

Complexe de cult eneolitice târzii în nord-vestul Mării Negre

Sergiu POPOVICI

În toamna anului 2015 specialiștii Agenției Naționale Arheologice, au întreprins investigații de salvare a tumulului nr. 8, situat pe teritoriul or. Cimișlia. Spre est de mormântul principal nr. 3 (eneolitic, jefuit sau distrus în vechime), a fost realizat un complex de cult format din șase pari, plasați vertical în gropi adâncite în solul antic de călcare, grupate câte trei în două șiruri paralele. În patru gropi s-au păstrat părțile inferioare a parilor de lemn, în doua dintre acestea, spațiul dintre par și perete a fost căptușit cu pietre, pentru o mai bună fixare a parilor. Ulterior, în jurul mormântului și complexului de cult a fost săpat un șanț circular deschis cu intrare dinspre vest. Solul excavat din șanț a format corpul primei mantale, iar peste poalele ei a fost realizată o platformă circulară de piatră.

În nord-vestul mării Negre, complexe de cult similare au mai fost descoperite la Crasnoe (tumulul 9), Cazaclia (tumulul 3), Tochile Răducani, Cubei (tumulul 1) și Sărăteni (tumulul 1). Majoritatea mormintelor principale în tumulii respectivi au fost jefuite sau distruse în vechime, în jurul lor fiind săpate șanțuri deschise în partea vestică iar primele mantale au fost înconjurate de ringuri de piatră. Din cele două morminte principale de la Sărăteni, mormântul nr. 7 nu a suportat intervenții ulterioare. El se remarcă printr-un inventar bogat format dintr-un inel de aur, brățări alcătuite din pandantive ce imitau dinții de lapte de cerb și o serie de mărgelae confecționate din os. V.G. Petrenko, E.V. Jarovoj și L.V. Subbotin sunt de părere că mormintele eneolitice principale jefuite și respectiv complexe de cult adiacente acestora, ar putea fi atribuite grupului de morminte tumulare de tip Hadjider, răspândit în nord-vestul Mării Negre la mijlocul - a doua jumătate a mil. IV a. Chr.

Vestigiile la care ne-am referit prezintă un interes deosebit pentru studierea și cunoașterea vieții spirituale și culturale a comunităților de păstori ce au populat nord-vestul Mării Negre în a doua jumătate a mil. IV a. Chr.

Cercetări de periegeză în zona de stepă a Republicii Moldova

Eugen SAVA, Elke KAISER, Mariana SÎRBU, Eugeniu MISTREANU

În perioada 30 martie - 12 aprilie 2016 au fost realizate cercetări arheologice de suprafață la așezările culturii Sabatinovka din zona de stepă a Republicii Moldova (văile râului Ialpug și a afluenților săi). Verificarea așezărilor a constituit prima etapă a proiectului moldo-german (Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău și Freie Universität, Berlin), inițiată cu scopul identificării așezărilor din perioada târzie a epocii bronzului, suprafața cărora poate fi de perspectivă pentru efectuarea prospecțiunilor geomagnetice, adunarea probelor geologice și evidențierea așezărilor pentru cercetări arheologice ulterioare.

Au fost verificate 55 de așezări. Douăzeci de situri au fost localizate, de pe suprafața acestora fiind colectat material ceramic de tip Sabatinovka, piese din piatră și oase de animale. Altele 12 au fost localizate dar nu conțineau material din perioada târzie a epocii bronzului. Patru așezări nu au fost verificate din cauza vegetației înalte, cercetarea de suprafață a acestora fiind amânată pentru toamna acestui an. Altele 19 așezări, repertoriile anterioare, nu au fost identificate, fiind distruse fie de lacurile de acumulare, fie de lucrările agricole. Printre așezările din perioada târzie a epocii bronzului, cu material expresiv pot fi evidențiate cele de la: Taraclia „Gaidabul”, Congaz „Carasu”, Cazaclia II, Cazaclia IV, Albota de Jos I, Cealic I etc.

Printre materialele arheologice mai importante, recuperate de pe suprafața așezărilor verificate, se remarcă: un fragment de formă de turnat din lut, fragmente masive de la un vas de provizii, ornamentat cu trei brâuri alveolate, fragmente de râșniță și frecătoare din piatră.

Rezultatele investigațiilor arheologice din situl Trinca „Izvorul lui Luca”. Campania anului 2004

Oleg LEVIȚKI, Livia SÎRBU

În vara anului 2004 au fost reluate investigațiile arheologice sistematice în așezarea cu mai multe nivele de locuire Trinca „Izvorul lui Luca”, cercetată începând cu anul 1982. În limitele secțiunii de 160 m² a fost identificată o locuință de suprafață și o groapă.

Locuința, o aglomerație de chirpic, lipitură și pietre arse (3,5×2,5 m), era prevăzută în partea de nord cu o vatră deschisă de formă ovală (1,35×1,0 m), amenajată dintr-un strat de pietre plate de calcar, peste care era aplicat un strat de lipitură din lut și nisip. Groapa avea formă oval-neregulată în plan (1,5-1,1 m, adâncimea 0,25 m), iar în profil, pereții se îngustau ușor spre fund. Materialele arheologice recuperate sunt reprezentate prin ceramică, oase de animale, pietre de calcar, precum și diverse categorii de piese, lucrate din lut, silix, os, corn, piatră și bronz.

Ceramica, cantitativ, este cel mai reprezentativ grup de vestigii. Din punct de vedere tehnologic, se deosebesc două categorii convenționale principale de ceramică: fină și de uz comun. Categoriile tehnologice, tipurile morfologice și elementele ornamentale demonstrează prezența covârșitoare a veselei fine și de uz comun specifice culturii Chișinău-Corlăteni. Totodată, ceramica fină atestă și anumite influențe alogene – vestice, de tradiție Gava-Holihrad-Grănicești, iar ceramica de uz comun – trăsături de origine răsăriteană, de tip Belogradovka-Černyj Les.

Materialele descoperite vin să completeze imaginea de ansamblu a orizontului hallstattian timpuriu cu ceramică canelată de tip Chișinău-Corlăteni din Podișul Moldovei de Nord, în particular, și din spațiul est-carpatic, în general.

Situri fortificate din microzona Țahnăuți - Țareuca - Rezina*

Aurel ZANOCI, Ion NICULIȚĂ, Mihail BĂȚ

În dreapta drumului național R20 (Călărași-Râbnița), între satul Țahnăuți și orașul Rezina sunt cunoscute mai multe situri arheologice, încadrate în intervalul de timp eneolitic - evul mediu timpuriu. Printre acestea se remarcă trei fortificații, semnalate la sfârșitul anilor '40 - începutul anilor '50 de către G.D. Smirnov, T.S. Passek, O.N. Melnikovskaja și G.B. Feodorov. Localizarea lor, însă, nu era clară, pe alocuri chiar contradictorie. Cu scopul de a verifica și a localiza GPS aceste situri autorii au efectuat recent periegeze în această microzonă. Ca urmare au fost „redescoperite” cetățuile de la Țahnăuți, Țareuca și Rezina.

Situl fortificat Țahnăuți a fost descoperit în anul 1951 de către G.B. Feodorov, care, însă nu face nici-o descriere și încadrare cultural-cronologică. În urma cercetărilor peregrinetice din 2016 s-a stabilit, că fortificația (coordonatele sitului: 47°43'34"N; 28°53'25"E) se află la cca 1,3 km sud-est de satul Țahnăuți, la marginea pădurii. Ea este amplasată pe capătul unui promontoriu cu altitudinea relativă de cca 6-7 m și avea o formă ovală în plan cu dimensiunile de cca 90×40 m (cca 0,25 ha). Cetățuia a fost înconjurată de un val cu șanț adiacent, care s-au păstrat cel mai bine pe latura de sud-vest. Actualmente valul are lățimea la bază de cca 3-4 m și înălțimea de cca 1,0 m. Șanțul are lățimea de cca 2,5 m și adâncimea de cca 1,8 m. Intrarea în fortificație se afla, probabil, pe latura de nord unde, la poalele promontoriului se află un izvor. Calea de acces de la izvor spre cetate este flancată la est de un val. La nord de fortificație, la o distanță de cca 200 m se află așezarea deschisă Țahnăuți, de tip Cozia-Saharna, investigată de O.N. Melnikovskaja (1951) și A.I. Meljukova (1979). Pe suprafața cetății nu au fost descoperite materiale arheologice crono-indicatorie. Însă, plecând de la analogiile existente, precum și nemijlocita apropiere a așezării de tip Cozia-Saharna, fortificația de la Țahnăuți poate fi atribuită, cu unele rezerve, aceleiași culturi.

* Cercetarea a fost realizată în cadrul Proiectului instituțional 15.817.06.20F „Centre rezidențiale și așezări rurale din silvostepa pruto-nistreană în mileniul I a. Chr. - prima jumătate a mileniului I p. Chr.”

O altă fortificație (coordonatele sitului: 47°44'13"N; 28°55'36"E) a fost localizată în dreapta drumului de țară Rezina-Echimăuți, la cca 100 m vest de acesta. Conform descrierilor făcute de T.S. Passek, în urma peregrinajelor și sondajelor din 1947, în acest loc se află situl Stohnaia I. Însă, G.B. Fedorov, în 1950, localizează aici situl Țareuca, la care întreprinde în anii următori cercetări arheologice pe o suprafață de cca 200 m². După G.B. Fedorov, dar și a observațiilor noastre situl este amplasat pe un promontoriu, format de două văi nu prea adânci. Incinta are o formă quasi-trapezoidală cu dimensiunile cca 50×38 m (cca 0,16 ha). Pe teren valul poate fi observat doar pe latura de vest, unde acesta are o lățime la bază de cca 4-5 m și înălțimea de cca 0,6-0,8 m. Însă, în urma studierii ortofotoplanurilor (geoportul.md; Google Earth) urmele unui sistem defensiv sunt vizibile și pe restul laturilor. Atât T.S. Passek, cât și G.B. Fedorov au descoperit pe cetate trei nivele de locuire: Cucuteni-Tripolie, Cozia-Saharna și medieval. G.B. Fedorov, în pofida faptului că nu a secționat sistemul defensiv, atribuie această cetate slavilor.

Cel de al treilea sit este localizat la vest de orașul Rezina, la cca 300 m sud de drumul R20. Fortificația a fost descoperită în anul 1946 de către G.D. Smirnov, care o semnalează ca Stohnaia. Mai târziu, aceeași cetate apare la I. Hâncu, cu numele de Rezina. Fortificația (coordonatele sitului: 47°44'44"N; 28°56'46"E) este amplasată pe un promontoriu format de două râpe, care se unesc în partea de est într-un canion ce se prelungește până la malul Nistrului. Incinta are formă quasi-triunghiulară cu suprafața de cca 2 ha. Conform informațiilor lui G.D. Smirnov, dinspre vest era apărată prin intermediul unui val (h = 2 m) cu șanț adiacent. Actualmente valul nu se mai păstrează, fiind distrus de construcțiile moderne. În schimb, pe capătul promontoriului mai este vizibilă o movilă (probabil urmele unui turn) de la care pleacă pe panta de sud un drum de acces, flancat pe ambele părți de valuri. G.D. Smirnov, I. Hâncu, precum și autorii au colectat de pe suprafața cetății fragmente de ceramică tracogetică și de amfore grecești.

Triburile tracice în sursele narative antice sec. VI-V a. Chr.

Artur COTRUȚĂ

Deși sunt amintite în vestitele eposuri *Iliada* și *Odisseea*, totuși relatări concrete apar în sec. VI-V a. Chr. Hecateu a activat în sec. VI a. Chr. și în lucrarea *Înconjurul Europei* îi amintește pe crobizi și trizi neamuri tracice, îi amplasează la miază-zi de fluviul Istru. Autorul dramatic Sofocle (496-406 a. Chr.), în opera *Oedip Rege* îi numește pe traci iubitori de cai. Helanicos a activat în sec. V a. Chr. și în tratatul *Obiceiurile barbare*, scrie despre Zamolxe care predica religia geților din Tracia. Herodot (484-425 a. Chr.), în opera *Istori*, are doar cuvinte de laudă în adresa tracilor considerând că ei erau cel mai numeros popor după cel al inzilor, tribul geților fiind calificat ca cei mai cinstiți și viteji dintre neamurile tracice. Tucidide (460-398 a. Chr.) în textul istoric *Războiul Peloponisiac* îi amplasează pe geți la nord de Balcani în apropiere de Pontul Euxin, ei erau sub autoritatea regelui odris Sytalkes, căruia îi furnizau ostași, participând la luptele dintre odrisi și tribali. Strategul din Atena scria despre bogățiile regatului odris constituite în urma colectării birurilor cât și despre obiceiul odrisilor de a oferi daruri, considerând că acest obicei era caracteristic tuturor triburilor tracice. Xenofon (430-354 a. Chr.) în *Anabasis* descrie celebra retragere care a avut loc în anul 400 a. Chr. și intrarea geților în serviciul regelui odris Seuthes al II-lea.

Fortificația getică de la Butuceni: trei ani de la revenire

Octavian MUNTEANU

Fortificația getică de la Butuceni este una dintre cele mai cunoscute și poate cel mai bine studiată, fiind de-a lungul a mai multor ani în centrul atenției unora dintre cei mai titrați arheologi dedicați subiectului: G. Smirnov, I. Niculiță, S. Teodor, A. Zanoci. Timpul ne-a arătat, însă, că dincolo de nenumăratele și pertinentele investigații, situl a știut a păs-

treze secrete care încă urmează a fi dezlegate. Un imbold, care a împins investigațiile spre identificarea unui astfel de secret, a fost determinat de perfecționarea infrastructurii satului Butuceni, care se află încă într-o fază foarte incipientă.

Astfel, în anul 2013, cu ocazia amenajărilor pentru instalarea conductei de alimentare cu apă a locuitorilor din satul Butuceni, au fost reluate cercetările din spațiul renumitei fortificații getice. Pentru a degaja de sarcina arheologică locul prin care urma să treacă canalul de aprovizionare cu apă a satelor Butuceni și Morovaia, a fost secționat spațiul în care se presupunea că trecea linia defensivă care bara accesul pe promontoriul Butuceni dinspre vest. Identificarea și cercetarea acestui sistem defensiv a ridicat, însă, un șir întreg de întrebări, ale căror răspunsuri puteau fi oferite doar în contextul unor noi intervenții în sol. Pentru a găsi răspunsurile la multiplele întrebări ce au rezultat din primele investigații de teren, în anul 2014 au fost trasate alte trei secțiuni, toate orientate spre cercetarea celor două linii defensive ce s-au conturat în partea vestică a promontoriului Butuceni. Deopotrivă cu unele răspunsuri, vestigiile descoperite ne-au pus în fața unor noi dileme ce s-au conturat prin corelarea datelor arheologice cu observațiile de teren din perioadele reci ale anului. Provocați de acestea, ne-am canalizat eforturile din vara anului 2015 spre aprecierea traiectoriei sistemului defensiv, determinate de depistarea a două aliniamente de pietre, situate pe terenul care coboară spre râu chiar la intrarea în satul Butuceni, în imediata apropiere a răstignirii.

Printre întrebările-cheie desprinse din cercetările preventive, le evidențiem pe cele care vizează elementele constitutive ale sistemului defensiv, tehnicile utilizate pentru edificarea acestuia, delimitarea traiectoriei sistemului defensiv identificat în lumina descoperirilor realizate, dar și numărul liniilor defensive din spațiul vestic al promontoriului.

Reprezentări ale unor animale în contexte arheologice din a doua epoca a fierului la est de Carpați

Ion TENTIUC, Valeriu BUBULICI

Cercetările arheologice aduc la lumina zilei vestigii și materiale care reflectă diverse aspecte ale vieții cotidiene ale comunităților umane, permițând reconstituirea evolutivă a activităților economice, sociale și religioase ale oamenilor din perspectivă diacronică.

Descoperirea în mormântul de incinerare de la Mana (Orhei), împreună cu un bogat inventar de arme de tip *Latène*, piese de port și de podoba, distruse intenționat, a zece falange distale (gheare) ale unui urs, arse împreună cu oasele umane, a relevat simbolismul ansamblului funerar și existența unui cult al ursului la est-carpatic în cea de-a doua epocă a fierului.

În urma extinderii cercetărilor s-a văzut că deopotrivă cu descoperirea, în așezările hallstattiene de la Cozia (Iași) și Hansca (Ialoveni) (sec. X-IX a. Chr.), a unor labe de urs modelate din argilă, piese din lut reprezentând ursul se întâlnesc și în așezările geto-dacilor (sec. III-I a. Chr.) de la Poiana (Galați), Cucorâni (Botoșani), Botoșana (Suceava) etc. În această suită includem și celebrele figurine de la Cârломănești (Buzău). În siturile carpice (sec. II-III p. Chr.), reprezentări ale ursului apar în formă de tortițe pe vase ceramice sau capace, la Botoșani-Dealul Cărmidăriei, Vlădiceni-Bâzgoaia (Neamț), Pruteni (Fălești), la Bărboasa-Gălănești (Bacău), Moldoveni-Gabăra (Neamț), Poienești (Vaslui) etc., fiind utilizate în riturile și ritualurile funerare. Reprezentări ale ursului se găsesc și în siturile sarmatice, fiind realizate din argilă (Dumeni, r-nul Râșcani), lemn (Olănești, r-nul Ștefan Vodă) sau bronz (Bocani, r-nul Fălești).

Descoperirile unor gheare de urs în morminte de incinerare (sec. IV-I a. Chr.) din Europa occidentală sunt frecvente. Pentru piesele de la Mana cea mai apropiată analogie o identificăm în bogatul mormânt princiar de la Cugir (Alba). Ursul a fost venerat în calitate de mijlocitor între oameni și zei la mai multe popoare pentru puterea și invincibilitatea sa, calități râvnite și căutate de toți, dar în special de războinicii timpului. Se crede că însuși Zalmoxis la originea era un zeu-urs. Un ecou al acestei atitudini față

de urs la români sunt colindele augurale de Anul Nou și tradiția „*Jocului Ursului*”.

Așadar, călărețul de la Mana, un bastarn de doar 14-16 ani, a fost incinerat împreună cu mantia sa princiară de urs, iar în semn de recunoaștere a înaltei poziții ierarhice sociale, deținută în timpul vieții, resturile au fost depuse în situlă de bronz, la care a fost asociat echipamentul militar complet al războinicului.

Despre datarea și periodizarea necropolei de tip Sântana de Mureș-Černjahov de la Brăviceni, r-nul Orhei

Vlad VORNIC

În comunicare este examinată problema datării și periodizării necropolei din perioada migrației goșilor de la Brăviceni, r-nul Orhei. Descoperit cu ocazia unor lucrări de construcție, cimitirul a fost investigat prin săpături de salvare în anii 1977, 1980 și 1981, fiind descoperite 181 de morminte și 53 de gropi rituale. Din totalul de 181 de morminte identificate, unul este de incinerare, iar 180 înmormântări sunt de inhumație, între care predomină cele orientate V-E, considerate creștine.

Pentru stabilirea cronologiei interne a necropolei s-a recurs la metoda numită „modificarea automată a matricei”, fiind utilizat programul PAST (Palaeontological Statistics), versiunea 2.17c.

În diagrama combinatorie au fost incluse 26 de morminte și 32 de serii tipologice de obiecte. Ținându-se seama de asocierea pieselor de inventar în complexe introduse în diagrama combinatorie, au fost evidențiate două grupe principale de morminte, care ar corespunde cu două faze de înmormântări. Prima grupă cuprinde 10 complexe, iar a doua – 16, fiecare grupă fiind caracterizată prin anumite serii tipologice de obiecte sau prin combinații ale acestora.

Pentru prima grupă sunt specifice următoarele categorii și tipuri de obiecte: mărgelile discoidale mici de sticlă verde, mărgelile de sticlă înelare, mărgelile de sticlă sferoidale, încrustate, mărgelile de sticlă segmentate, poleite

cu foiță metalică, mărgele de coral, pandantive-amulete din vertebre de pești, oale lucrate la roată din pastă zgrunțuroasă de formă bitronconică și castroane lucrate la roată din pastă fină de formă bitronconică, înalte.

Grupei a doua de morminte îi sunt caracteristice fibulele de bronz cu piciorul înfășurat, fibulele de argint cu placă și semidisc, cataramele de bronz cu veriga ovală, pieptenii de os, având mânerul semicircular și aripi laterale, pandantivele-amulete din scoici marine *Cypraea panterina*, cuțitele de fier, oalele sferoidale de dimensiuni mici, lucrate la roată din pastă fină, castroanele lucrate la roată din pastă fină de formă bitronconică, scunde, castroanele cu trei torți, cănille lucrate la roată din pastă fină, cu corpul rotunjit și în formă de halbă și cănille de lut romane, cu gura rotundă.

În ceea ce privește dispunerea în planul necropolei, cele două grupe de morminte ocupă zone distincte. Complexele din grupa I, reprezentând prima fază de înmormântări, sunt grupate aproape în exclusivitate în partea sud-estică a necropolei. Mormintele din grupa II nu apar în sectorul inițial de înmormântări. În schimb, ele se găsesc răspândite deopotrivă în sectoarele din centrul și de la periferia cimitirului.

Luându-se în considerație toate elementele, limita cronologică inferioară a necropolei de tip Sântana de Mureș-Černjahov de la Brăviceni este stabilită undeva în doua treime a sec. IV, iar limita cronologică superioară – la sfârșitul sec. IV sau la începutul veacului următor. Cât privește durata în timp a celor două faze din evoluția cimitirului, avându-se în vedere tabloul redat de diagrama combinatorie, se consideră că faza I a fost mai scurtă, încheindu-se probabil până la invazia hunilor, iar faza II, care a cuprins un număr mai mare de morminte, a acoperit ultima parte a sec. IV, eventual și primele două decenii ale sec. V.

O piesă de vestimentație din s. Bugeac*

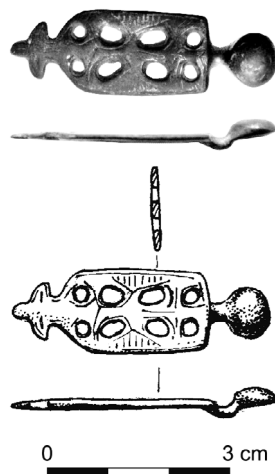
Sergiu MATVEEV

În toamna anului 2015, în apropierea satului Bugeac din municipiul Comrat, în timpul lucrărilor agricole pe un teren amplasat între localitate și șoseaua Comrat-Chișinău, a fost descoperită o piesă de metal, care, prin bunăvoința studentei Facultății de Istorie și Filozofie, originară din satul respectiv, a fost depusă la Muzeului de Antichități „Tudor Arnăuț” a USM.

Piesa a fost confecționată din bronz, suflată cu un strat foarte subțire de argint care, practic, a dispărut în timpul curățirii chimice. Piesa are forma unei plăci rectangulare, la unul din capete continuă cu o protuberanță de formă circulară, iar la cel opus cu un element decorativ cruciform. Pe partea

rectangulară se evidențiază opt orificii, dintre care, cel puțin patru ar fi servit la prindere de un suport de piele sau stofă. Spațiul dintre orificii și capetele au fost decorate cu linii incizate. Lungimea – 4,2 cm, diametrul părții circulare – 0,85 cm, lățimea plăcii – 1,4 cm.

Categoria respectivă de piese a fost analizată într-o publicație recentă, semnată de S. Reabțeva și L. Dergaceva, care au reușit să colecteze 11 exemplare similare. În ciuda condițiilor incerte ale descoperirii lor, autorii, pe bună dreptate, în baza mai multor analogii, le atribuie categoriei pieselor vestimentare de prindere, încheietori ale caftanelor. Concentrarea lor în partea sudică a Republicii Moldova, în regiunea Bugeacului, admite o legătură cu grupuri ale migratorilor târziu ori cu nogaii din acest

* Cercetarea a fost realizată în cadrul Proiectului instituțional 15.817.06.20F „Centre rezidențiale și așezări rurale din silvostepa pruto-nistreenă în mileniul I a. Chr. - prima jumătate a mileniului I p. Chr.”

spațiu. Aceleași raționamente impun o datare largă, între sec. X și secolul XIX, cu precădere pentru prima jumătate a acestui timp.

Etnoarheologia ceramicii și importanța ei în interpretarea etnoculturală a vestigiilor arheologice*

Andrei COROBCEAN

Importanța cercetărilor etnoarheologice în realizarea modelelor de interpretare a vestigiilor arheologice este incontestabilă astăzi. Adevărata avalanșă de studii etnoarheologice din a doua jumătate a secolului trecut și de la începutul anilor 2000 a vizat cele mai diverse probleme de interpretare arheologică, propunând o diversitate de soluții în abordarea lor. Anchetele și observațiile etnografice, efectuate în „scopuri arheologice”, sau simplele referințe la datele etnografiei au relevat, în special, dimensiunea socială a distribuției tehnologiilor și stilurilor, reflectate în vestigiile materiale.

În virtutea rolului său special în aprecierile etnoculturale, ceramica ocupă, de asemenea, un loc relevant, conturând obiectul de studiu al etnoarheologiei ceramicii. În primul rând, aceasta dezvăluie varietățile lanțului operator al producției ceramice, din care rezidă diferite aspecte sociale ale olăritului, producerii și consumului veselei la o serie de comunități etnografice. Studiile au scos în evidență o varietate de forme ale distribuției și ale schimbului de vase, confirmând sau infirmând legătura acestora cu anumite granițe identitare, inclusiv etnice. O atenție sporită este acordată interpretării variației stilistice a ceramicii. Investigațiile etnoarheologice au încercat să verifice concepția larg răspândită despre legătura dintre unitatea stilistică și unitatea etnoculturală. Dacă unele studii confirmă asemenea aserțiune, altele o acceptă doar la nivelul producătorului, nu și al consumatorului.

* Cercetarea a fost realizată în cadrul Proiectului instituțional 15.817.06.20F „Centre rezidențiale și așezări rurale din silvostepa pruto-nistreană în mileniul I a. Chr. - prima jumătate a mileniului I p. Chr.”

Lupta pentru supremație între papalitate și monarhii Europei Occidentale în sec. V-XIII

Pavel COCĂRLĂ

Printre fenomenele importante care au decurs în sec. V - începutul sec. XIII în țările din Europa Occidentală a fost și lupta pentru supremație între papii de la Roma și monarhii din Germania, Anglia și Franța. Papii de la Roma își argumentau dreptul supremației puterii prin acea că forța spirituală (duhovnicească) este net superioară puterii laice (trecătoare). Ei considerau că dețin puterea duhovnicească în baza temeliei apostolice a Bisericii, deoarece Hristos i-ar fi lăsat apostolului Petru, care a fost primul papă la Roma, întreaga putere spirituală.

Concepția despre superioritatea forței spirituale asupra celei temporale a fost formulată pentru prima dată de papa Gelasius (492-496), care, într-o scrisoare din anul 494, adresată împăratului bizantin Anastasios (491-518), scria: „Două puteri sunt, auguste împărat, [cele] prin care această lume este, în principal, condusă, și anume autoritatea sacră a preoților și puterea regală. Dintre acestea, aceea a preoților are o greutate atât de mare, cu cât ei trebuie să dea mărturie în fața judecății divine chiar și în privința regilor oamenilor. Mai află, dragul [meu] fiu, că, în timp ce ție și se îngăduie să guvernezi cu cinste peste neamul omenesc, totuși în lucrurile divine îți pleci cu umilință capul în fața conducătorilor clerului și aștepți de la mâinile lor mijloacele mântuirii tale”.

Mișcarea pentru reforma Bisericii, declanșată la mănăstirea Cluny din Burgundia în a doua jumătate a sec. X a marcat începutul unei noi etape în lupta pentru supremație între papalitate și monarhii Europei Occidentale.

Odată cu începutul pontificatului lui Inocențiu al III-lea (1198-1216) începe perioada triumfului papalității încheiată în timpul domniei regelui francez Filip al IV-lea cel Frumos (1285-1314), care în rezultatul luptei pentru supremație cu papa Bonifaciu al VIII-lea (1294-1303), învinge papalitatea și pune începutul prizonieratului de la Avignon (1309-1377).

Источники о дипломатических отношениях Великого княжества Литовского и Молдавского княжества в книге записей 5 Литовской метрики

Олег ДЯЧОК

Одним из важнейших источниковых комплексов по истории Великого княжества Литовского и соседних государств является Литовская метрика. Книга записей 5 содержит преимущественно документы о дипломатических сношениях ВКЛ за 1427-1506 гг., в т.ч. с Молдавским княжеством.

Наиболее ранние документы о взаимоотношениях двух государств относятся ко второй четверти XV в. Это – договор о дружбе (перемирие) между господаром молдавским Ильёй и великим князем литовским от 1437 г., два аналогичных договора (листы перемирные) между великим князем Казимиром и господаром Ильёй от 1442 г., а также лист перемирный между господаром Штефаном и великим князем Казимиром от 25 июня 1447 г.

Большую часть документов составляют послания (посольства), которыми в 1493-1503 гг. обменивались господарь Стефан и великий князь Александр и ответы (отказы) на них. Главными вопросам были: продолжение дружественных отношений и подписание нового договора, содержащего также положение о свободном проезде через территорию другого государства послов и купцов, совместное противостояние наступлению татар и турок на христиан. В посольствах и отказах также обсуждался механизм заключения дого-

вора, уточнялись некоторые положения, содержалось разрешение на проезд через земли Великого княжества Литовского послов от молдавского господаря к великому князю московскому (книга также содержит глейт – охранный лист – на проезд молдавских послов). В 1500 г. Александр обращался к Штефану за посредничеством в налаживании ухудшившихся отношений Великого княжества Литовского с Москвой.

В 1503 г. господарь Штефан обратился к великому князю Александру, ставшему также польским королём, с просьбой уступить спорную территорию – Буковину, и не давать убежища его противникам.

Decorațiunea exterioară a bisericii de la Probotă

Olesea BALACAN

Pictura exterioară a bisericilor din Țara Moldovei în sec. al XVI-lea constituie, una din cele mai originale pagini din istoria artei medievale. În sec. al XVI-lea pictura exterioară a bisericilor a cunoscut o adevărată dezvoltare, devenind un element artistic de decorațiune, cu un decor complex, cu un program iconografic vast de idei.

Biserica Probotă a devenit cea mai impunătoare construcție religioasă din vremea lui Petru Rareș. Ea, fiind ridicată în anul 1530, cu scopul de a-i servi drept lăcaș de odihnă domnitorului. Probotă a fost pictată cu fresce exterioare, datate cu anul 1532. Monumentul fiind acoperit în întregime cu un veșmânt deosebit complex și colorat. Frescele ce ornamentează biserica Probotă dedicată Sfântului Nicolai, deschide seria ansamblurilor pictate din compoziția picturilor din timpul domniei lui Petru Rareș.

Din pictura exterioară – aproape cu desăvârșire dispărută pe fațadele de nord și vest – urme se mai păstrează încă pe întreaga față de sud. Se caracterizează prin același plan triconic de tip monahal. Pictura exterioară este opera unui atelier condus de o puternică personalitate înzestrată cu un extraordinar talent artistic, cu finețe și eleganță în mânăuirea liniilor și

cu un remarcabil simț al culorii. Biserica Probota se poate situa, astăzi, în fruntea acestui grup unitar de biserici pictate din vremea lui Petru Rareș. Acest monument de pictură reprezintă activitatea artistică considerabilă a zugravilor lui Petru Rareș.

Evoluția conceptului de „trădare” în tradiția medievală

Victoria COJOCARU

Istoria medievală a Moldovei prezintă numeroase cazuri de trădare, aceasta fiind considerată cea mai gravă infracțiune pe care o putea săvârși o persoană. Pentru a cerceta fenomenul trădării este strict necesar ca inițial să definim conceptul de „trădare”, analiza aspectelor pe care le prevede acest concept fiind în istoriografia din domeniu foarte tangențial abordată.

Conceptul de „trădare”, numit în tradiția medievală românească „hiclenie” este privit doar cu semnificația sa politică, de „înaltă trădare” (*lesse majestatis*) și doar atunci când boierii încălcau jurământul de credință depus domnului aflat în exercițiul funcțiunii. Aceasta era sensul primar al termenului, ca o analiză ulterioară, mai profundă, să poată permite cercetarea fenomenului văzut ca răspuns la acțiunile sau politicile reprobabile ale Domnului. Pentru identificarea adecvată a circumstanțelor infracțiunii de trădare este necesară cercetarea și elucidarea tuturor circumstanțelor, deci contextualizarea fenomenului respectiv. Treptat, hiclenia ca un delict îndreptat strict contra persoanei Domnului a început să fie interpretată ca o crimă împotriva puterii suzeranului, necesitând de a fi luate în calcul noi implicații ale infracțiunii.

Din cele menționate, putem concluda că trădarea ca infracțiune medievală nu poate fi catalogată ca una simplă, în ecuație fiind incluse mult prea multe aspecte care necesită a fi luate în calcul, și doar o cercetare amănunțită a documentelor istorice permite stabilirea tabloului complet a evoluției conceptului dat.

Confesiune și etnie în Transilvania sec. XVI: câteva considerații

Lilian CIACHIR

După S. Dragomir, Pactul formal „Unio Trium Nationum”, încheiat în septembrie 1437 la Căpâlna de către unguri, sași și secui, a avut drept scop dominarea perpetuă și garantarea securității reciproce împotriva celor care erau lipsiți de orice drept și deposedați de pământ, împotriva românilor care din punct de vedere numeric contau cât cele trei națiuni dominante la un loc. În Transilvania de dinainte de Reformă avem următoarea situație etnico-confesională: cele trei națiuni dominante erau de confesiune romano-catolică, iar românii erau ortodocși. Apariția Reformei în secolul XVI a provocat o serie de schimbări la nivel social-politic și cultural-etnic pe plan internațional. Unitatea celor trei națiuni „semnatare” ale Pactului „Unio Trium Nationum” este atacată de efectele Reformei. În mod normal românii ar fi trebuit să profite de situație pentru a-și întări poziția pe plan social-politic și cultural-etnic. Prezentul articol își propune o încercare de definire a celor doi termeni în contextul apariției Reformei, precum și o trecere în revistă a raportului dintre *confesiune* și *etnie* în Transilvania sec. XVI.

O vatră monahală a Mănăstirii Secu. Schitul Nifon

Costică ASĂVOAIE, Lăcrămioara STRATULAT, Cosmin NIȚĂ, Vitalie JOSANU, Bogdan MINEA, Lucian MUNTEANU

Cercetările arheologice și istorice care au fost începute în anul 2011, la inițiativa și cu sprijinul Părintelui Stareț al Mănăstirii Secu, arhimandrit Vichentie Amariei, au condus la alte concluzii, punând într-o nouă lumină lăcașul. Schitul a fost fondat în a doua jumătate a secolului XVII. Conform unor surse, așezarea monahală a fost ctitorită în 1667, având ca hramuri Buna Vestire și Sf. Ierarh Modest. Alte surse arată că așeză-

mântul a fost fondat în 1690 și rectitorit în 1765. Importanța schitului în perioada de început a secolului XVIII este clară, o dovadă în acest sens fiind icoana Maicii Domului, cunoscută în popor „Chiprioata”, adusă aici alături de alte bunuri în 1718, după desființarea Cetății Neamțului. Această icoană, care fusese dăruită de Vasile Lupu paraclisului din cetate, a fost păstrată la schit până în 1758. Schitul a fost părăsit în mod pașnic la jumătatea secolului al XIX-lea.

Considerații asupra începutului plății tributului de către Țara Moldovei Hanatului Crimeii

Eugen CERNENCHI

Comunicarea noastră vine doar să pună în discuție problema enunțată în titlu și anume – când Țara Moldovei a început să exercite obligații financiare și materiale față de hanii din Crimeea? Din documentele accesibile nouă, prima mențiune sigură despre pretențiile hanilor de a primi tribut de la domni, datează cu anul 1537, când Sahib Giray (1532-1551) cere de la Petru Rareș o „hazna mare” (*казна большая, ulug hazîne*). Tot în acest document se spune că domnul i-ar fi răspuns hanului că e gata să-i trimită cadouri (*паминки*), la fel cum au fost trimise cadouri lui Mengli Giray (1466, 1469-1475, 1478-1514) și Muhamed Giray (1515-1523), în schimb să-i fie eliberați solii. Deci, actul în cauză, sugerează că Moldova ar fi exercitat anumite plăți în Crimeea și înainte de 1537, adică încă în perioada domniei lui Mengli Giray. Între anii 1493 și 1509 Țara Moldovei și Hanatul Crimeii au fost aliatare (contra Poloniei). Impunerea Moldovei la plata unor contribuții putea fi făcută în urma deteriorării grave a relațiilor moldo-tătare. Analiza perioadei anilor 1510-1537, arată că aceste relații au atins tensiune maximă în anii 1510-1514, când Țara Moldovei s-a aflat în epicentrul luptelor pentru succesiune la tronul Imperiului Otoman, duse între Bayezid al II-lea și fiii săi, în special cu viitorul sultan Selim I. Aliatul principal al lui Selim a fost hanul Mengli Giray, iar baza teritorială pe care se sprijinea era Crimeea și cetățile Chilia și Cetatea Albă. În 1510-1511 teritoriul Moldovei a fost invadat de mai multe ori de tătari și

armatele lui Selim, fiindcă la începutul conflictului de succesiune, Bogdan al III-lea s-a aflat de partea lui Bayezid al II-lea. Bogdan al III-lea a respins detașamentele tătare, iar un fiu al lui Mengli Giray chiar s-a înecat în Nistru. Totodată, domnul a încercat să-l determine pe regele polon Sigismund I să-l elibereze pe hanul Hoardei Mari, Şeyih Ahmed, ca acesta din urmă, în postură de vasal al Moldovei și Poloniei, să fie pus în fruntea unei noi hoarde, (creată în spațiul dintre Nipru și Nistru) ca să lupte împotriva Hanatului Crimeii. De asemenea, domnul a urmărit rămășițele armatei lui Selim, zdrobită în bătălia de la Ograsköi. Toate aceste acțiuni îndreptate împotriva prințului otoman și hanului de la Bahcisaray, au dus la plasarea lui Bogdan al III-lea în rândul celor mai însemnați dușmani ai lui Mangli Giray și Selim. Situația s-a schimbat în aprilie 1512, când Bogdan este nevoit să poarte tratative cu Selim și cu tătarii. Asupra importanței anului 1512 în evoluția relațiilor moldo-otomane s-a atras atenție în istoriografie (începând cu Dimitrie Cantemir; de asemenea Manole Neagoe și Gheorghe Gonța). Însă, izvoarele poloneze arată că Bogdan al III-lea, tot atunci, a încheiat un armistițiu/pace și cu Mengli Giray. Din cele expuse mai sus înclinăm să credem, că anume în cadrul acestor tratative moldo-turco-tătare s-a stabilit și obligația Țării Moldovei de a efectua anumite plăți Hanatului Crimeii. Ele deci, erau încasate de tătarii cu consimțământul Porții.

Probleme de istorie a Moldovei în lucrarea lui Andrei Lâzlov *Istoria Sciției* (1692)

Ion EREMI

Lucrarea cărturarului rus, apreciat ca istoric și traducător, din a doua jumătate a secolului al XVII-lea Andrei Lâzlov, *Istoria Sciției* (1692), conține unele date și despre Țara Moldovei, luate din cronicile poloneze anterioare. Conceptul autorului despre popoare nu este destul de limpede. La popoarele de origine slavă el le atribuia pe cele „rusești, moscovite, poloneze, cehe, bulgare, sârbe, bosniace, croate, rasce, dalmatine, moldovești și altele”, care, în mod natural, sublinia el, utilizează limba slavonă.

Cercetătorii operei lui subliniază că A. Lâzlov îl urmează pe istoricul A. Gwagnin și îi numește pe ruși „moscova”, pe ucraineni și bieloruși – ruși, pe moldoveni și români – volohi, iar sub termenul tătarii se subînțeleg toate popoarele nomade din Europa de Est.

A. Lâzlov prezintă informații despre migratorii târzii. Cu referire la Maciej Strykowski (1547-1593) scrie despre cumani că locuiau la hotarele țărilor rusești, volohe, poloneze, trăiau pe contul muncii străine și a jafului. Referitor la limba acestora scrie că era amestecată cu limba rusă, volohă și poloneză.

Relatând despre *Sciția* după M. Kromer (1512-1589), el vorbește de *Sciția europeană*, în care locuim noi, adică moscova, rușii, volohii și tătarii europeni.

Referindu-se la tătari, Andrei Lâzlov scrie că aceștia locuiesc chiar până la râul Nistru, lângă Belgorod și Oceaov, pe care le apreciază drept orașe volohe.

Componenta conflictuală a raporturilor economice dintre Țara Moldovei și Polonia (a doua jumătate a sec. XVIII)

Valentin ARAPU

Referindu-se la relațiile moldo-polone în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, Nicolae Iorga remarcă că „aristocrația poloneză s-a debarasat de vechile aspirații de cucerire a Țărilor Românești, au fost date trecutului și vechile relații de vasalitate”. Totuși, pe dimensiunea economică, raporturile dintre Țara Moldovei și Polonia, pe lângă schimburile comerciale tradiționale, erau caracterizate de multiple litigii, disensiuni și conflicte:

a) Prima categorie de litigii reflecta tendința ambelor părți de a controla punctele vamale, în special podurile, relevant fiind cazul podului de peste Nistru a lui Pașcanu. În 1760 a fost formată o comisie care a stabilit că podul aparținuse cu treizeci și patru de ani în urmă lui Iordachi, tatăl lui Pașcanu, apoi a fost luat de poloni care-i plăteau o taxă anumită proprietarului care la rândul său și-a revendicat drepturile asupra podului cu doi ani în urmă;

- b) În anii 1751, 1760, 1761 și 1764 domnii Țării Moldovei, îndeplinind dispozițiile Porții, au interzis exporturile de vite în Polonia. De fiecare dată situația a fost detensionată după implicarea cercurilor diplomatice de la Varșovia, Paris și Constantinopol;
- c) Abuzurile comise de șleahța polonă față de supușii moldoveni „din cauza toleranței, lăcomiei și lipsei de măsură a comandanților”: un moldovean din satul Labova, în dreptul satului Popik, a fost rănit grav de către soldații poloni; lângă Sesarna un localnic a întâlnit trei poloni din Gederin care încărcau o plută cu lemne tăiate ilicit pe malul moldoveanesc, cerându-le socoteală, moldoveanul a fost bătut până la moarte;
- d) Prohibirea horicii poloneze de către Constantin Moruzi (1780) a provocat un scandal diplomatic de proporții pentru epocă.

O căpitănie de margine dinspre „cele două ceasuri” de la începutul secolului al XVIII-lea. Căpitănia de la Hâncești

Teodor CANDU

Paza marginii reprezintă un subiect important în sistemul defensiv și economico-comercial al Țării Moldovei. Până în prezent avem o serie de lucrări care se opresc asupra acestei chestiuni printre care amintim cele semnate de Leon T. Boga, Ion Chirtoagă, Petru Costin, Tudor Ciobanu etc. În cadrul cărora sunt reflectate anumite chestiuni în legătură directă cu acest subiect.

În cadrul comunicării de față ne propunem să aducem în atenție un act ce certifică fondarea la hotarul de sud al spațiului pruto-nistean al Țării Moldovei, a unei căpitănii care avea drept menire paza marginii dinspre teritoriile ce au intrat în fâșia de două ceasuri, care la sfârșitul secolului al XVII-lea a fost oferită tătarilor din Bugeac în uzufruct. Astfel respectiva structură a fost întemeiată de Mihai Racovița în anul 1721, când oferea căpitanului Dănilă dreptul de a aduna în seliștea moșiei Hâncești, ținutul Lăpușna „...oameni străini despre parte Țării Leșăști, sau și din oameni ci a fi fost din țară și de multă vreme să vor fi înstrăinat...”, în același act este prevăzut expres și scopul respectivului privilegiu „...acei ci să vor strânge

vor fi slujitori... vor fi acolo de paza marginii...”. Actul respectiv ne oferă date și privitoare la modul cum urmează să fie organizată Căpitănia de Hâncești, precum și la statutul acesteia în coraport cu structuri similare. În acest sens Căpitănia nou formată urma să fie supusă direct domniei, spre deosebire de celelalte care erau subordonate Hătmăniei și Serdăriei de Orhei.

Documentul ce-l avem în atenție ne ilustrează regimul juridic și locul pe care-l obținea căpitanii și cei care formau steagurile aflate în subordinea sa, precum ar fi scutiri de ordin fiscal. Deși, respectiva a avut un caracter efemer, totuși cel mai probabil ea s-a aflat într-o strânsă legătură cu acea Căpitănie de la Buțeni, care este atestată începând cu anii 40 ai secolului al XVIII-lea.

Proprietățile mănăstirii Neamț în spațiul pruto-nistrean în baza „Istoria sfintelor mănăstiri Neamț și Secu” a arhimandridului Andronic Popovici (de la înființare și până în anul 1779)*

Igor BERCU

Izvoare istorice scrise, care să determine cu exactitate timpul și împrejurările înființării mănăstirii Neamț nu exista. Cu toate acestea, actul din 7 ianuarie 1407 demonstrează că, la acea dată, mănăstirea Neamț era înzestrată cu două sate dăruite de către domnul Petru Mușat, două mori și două vie. Pe parcursul timpului, mănăstirea a cunoscut o splendidă ascensiune în plan spiritual. Iar drept răsplată, domniii Țării Moldovei au înzestrat-o cu numeroase proprietăți.

Asemenea proprietăți sunt atestate și în spațiul pruto-nistrean. O primă dănie de acest gen a fost efectuată de Alexandru cel Bun în luna august 1429, la cererea starețului Ieroshimonahului Siluan. Proprietățile mănăstirii au fost rotunjite cu o baltă mare care se afla aproape de râul Nistru

* Cercetare realizată în cadrul proiectului 15.817.06.22F „Valorizarea patrimoniului național documentar al Republicii Moldova (surse istorico-religioase)”.

și se numea „Iazărul Zagorna cu gârlele sale și o prisacă tot la Zagora și mai la vale de aicea trei mori care era la Baschi pe pârâu cu toate ale lor”.

Pe parcursul timpului aceste proprietăți au crescut simțitor. Astfel, în luna martie a anului 1490 domnul Ștefan cel Mare printr-un hrisov întărește dania unchiului său Alexandru cel Bun de la Nistru și mai adaugă „balta care să numeaște Crivaia și iazărul ce să numeaște supt Dubrovca și cu gârla ce să numeaște Chișcina”. În următoarele secole proprietăți ale mănăstirii Neamț devin satele Copanca, Horodiștea, Visoca, Cotova, Burdujenii, Crăvcenii și altele.

În concluzie, putem susține, că daniile făcute de domni pe parcursul veacurilor mănăstirii Neamț în spațiul pruto-nistrean au avut nu numai o importanță economică pentru acest centru monahal, dar au creat și o puternică punte de legătură spirituală între cele două maluri ale Prutului.

Testamentele Mariei Cantemir: falsificări și interpretări istorice

Lilia ZABOLOTNAIA

Lipsa documentelor și surselor legale cu privire persoana Mariei Cantemir alimentează, în mod constant, mituri și legende, tolerând astfel unele interpretări libere ale faptelor. Cercetarea temei „Diatele și testamentele femeilor din secolele XVII-XIX” ne-a permis să descoperim reproduceri ale documentelor din secolul al XVIII-lea, considerate, până la ora actuală, iremediabil pierdute. În mod special sunt vizate testamentele și scrisorile (prevederile) testamentare ale Mariei Cantemir. Cele doua tipuri de documente (izvoare narative ale epocii) prezintă un interes particular, întrucât ambele tipuri de documente sunt indisolubil legate între ele. Una dintre cele mai răspândite și controversabile inexactități în literatura istorică denotă mai multe aspecte ce merită atenția noastră. În primul rând, Maria Cantemir a scris două testamente – în anii 1725 și 1757. Conținutul acestora indică faptul, că Maria a întocmit ambele testamente pe motiv de boală. Mitul, conform căruia moartea Mariei este urmare a unor circumstanțe tragice și incidentale, poate fi totalmente exclus. În ceea ce

privește al doilea testament, acesta a fost certificat în cadrul Colegiului Juridic. În cele din urmă, testamentul întocmit în anul 1757 a fost validat cu ajutorul scrisorilor testamentare ale Mariei adresate fraților săi (Sergiu și Matei) și nepoților ei (Cantacuzino).

Conținutul documentelor, scoase de noi la lumina zilei, prezintă o valoare inestimabilă în contextul izvoarelor istorice, contribuind la elucidarea diverselor mituri și abordări cu privire atât la viața Mariei Cantemir, cât și la cea a familiei Cantemir și a descendențelor ei.

Modernizarea locuințelor orașenilor și târgoveților din Țara Moldovei în a II-a jumătate a secolului al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea

Tatiana DIACON

Odată cu instaurarea domniilor fanariote în cele două Principate Române se observă o accentuare a influenței orientale în ceea ce privește habitatul și modul de trai. Însă, în cea de a doua jumătate a secolului al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea, în societatea românească pătrunde treptat, atât pe căi directe, cât și indirecte, stilul de viață și „moda” europeană. Pătrunderea mentalității europene în spațiul românesc a marcat modernizarea și progresul acestuia.

Realitățile cu privire la habitatul orașenilor/târgoveților din Moldova secolelor XVIII-XIX sunt reflectate în special în scrierile contemporanilor acelor vremi, în mod special cele ale călătorilor străini, care au descris nu doar curțile domnești și casele boierești, dar și locuințele orașenilor și țaranilor.

Conform relatării călătorilor străini, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea în părțile periferice ale orașelor și târgurilor încă predomină case mici și joase, multe în formă de bordeie, acoperite cu paie și scoarță de copac, acestea fiind întâlnite chiar și la Iași. Totuși, spre centrul acestora se observă schimbări arhitectonice esențiale în comparație cu secolul precedent. Casele orașenilor moldoveni se adaptează treptat la cerințele vieții urbane – apar case cu două nivele, prevăzute cu cerdac și cu prispă,

la care apar și unele elemente orientale (arcadele cu stâlpi care sprijină acoperișul). Astfel de case au rezistat intemperiilor și s-au păstrat până în secolul al XX – casele Sturdza și Balș din Iași. În privința spațiului de locuit – aceste case obișnuiau să fie alcătuite dintr-o sală centrală – tindă, pe lăturile căreia figurau două sau patru camere și dependențe.

Cafeaua, felegenele și zarfurile în Țara Moldovei (sec. XVIII - înc. sec. al XIX-lea)

Alina FELEA

Comunicarea va reflecta un subiect din istoria alimentației în Țara Moldovei – consumul cafelei, băutură nealcoolică, energizantă, preferată atât de familiile domnitoare, cât și de boieri și de cler. Etimologic, cuvântul *cafea* provine din limba turcă *kahve*, fiind preluat din arabă *qahwah*.

Legenda cunoașterii cafelei de către logofătul Tăutul este redată de Ion Neculce în *O samă de cuvinte*, însă parte componentă a vieții cotidiene în Țara Moldovei devine cu adevărat în secolul al XVIII-lea. Pentru secolul XVIII cafeaua semnifică finalul unui ospăț domnesc, ospăț al mitropolitului etc. Ștefan Lemny constatând că oșpețele domnești erau destul de ostenitoare, remarcă savurarea cu plăcere a cafelei atât la oșpețele de seară, cât și în timpul zilei. Și în casele boierilor cafeaua începe să fie un atribut important. În catastifurile de socoteli a familiilor de boieri sunt menționate cheltuielile pentru cafea. Documentele remarcă diferite tipuri de cafea, de diversă calitate. Cafeaua era servită împreună cu diverse dulcetuuri și sau alte dulciuri. În veniturile caselor boierești se pomenesc ustensilele necesare preparării cafelei și tacâmurile necesare servirii: felegenele și zarfurile.

Vor fi menționate și alte secvențe, precum expresiile legate de consumul cafelei. De exemplu, în tradiția populară românească s-a păstrat expresia *A lua căimacul*, adică a lua pentru sine partea cea mai bună. Cuvântul *căimac* etimologic provine din turcă – *kaimak* și desemnează spuma cafelei turcești cum o prepară orientalii, iar în română se traduce prin coajă groasă și untoasă care se formează deasupra laptelui fiert.

Interesul Marilor Puteri pentru piața Principatelor Române (sfârșitul secolului al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea)

Irina CERESȘ

De-a lungul timpului, multe vicisitudini s-au abătut asupra poporului român, pământurile sale fiind râvnite de Marile Puteri.

Interesul Marilor Puteri pentru piața Principatelor Române a fost expresia concepției mercantiliste care a constituit fundamentul doctrinar al politicii lor economice. Marile Puteri duceau o adevărată luptă pentru deșeu, mai ales în secolul al XVIII-lea, când absolutismul (despotismul) luminat al suveranilor europeni își încorporează mercantilismul ca principala componentă economică. Pe făgașul concepției mercantiliste Principatele Române capătă o dublă funcție: de furnizoare de materii prime și de piață de desfacere pentru produsele industriei manufacturiere. Astfel, politica de cucerire a pieței românești de către Marile Puteri va începe, efectiv imediat după semnarea tratatului de la Kuciuk-Kainargi și e marcată prin înființarea consulatelor la Iași și București și prin încheierea tratatelor comerciale.

Marile Puteri manifestau față de Principatele Române nu numai interes economic, dar și politic. Acest fapt este confirmat de intenția lor, de a înființa consulate pe teritoriul Principatelor Române. Marile Puteri căutau să-și formeze în sud-estul Europei o piață de aprovizionare cu materii prime și una de desfacere a produselor industriale, iar Principatele Române au fost principalul obiect al disputei, deoarece era știut că cel ce le are în stăpânire, dispune de cea mai mare influență în Balcani, Marea Neagră și asupra gurilor Dunării.

Mitropolitul Chiril al Durostorului - Silistra (1806-1813) în Basarabia

Ivan DUMINICA

Mitropolitul Durostorului (Silistra, Bulgaria) Chiril era de origine greacă. În perioada războiului ruso-turc 1806-1812 a ajutat armata rusă, care își desfășura acțiunile militare pe teritoriul Bulgariei. În perioada blocadei cetății Silistra, el a contribuit la predarea ei de către turci fără luptă, astfel ajutând comandamentul rus la realizarea planurilor sale. De asemenea, el a făcut agitație în rândul bulgarilor și altor locuitori ai acestui oraș să emigreze la nord de Dunăre. Pentru serviciul în favoarea Rusiei, împăratul Alexandru I îl decorează la 10 decembrie 1813 cu ordinul „Sf. Ana”, de clasa I-a.

După retragerea armatei țariste, în 1813, mitropolitul a emigrat în Imperiul Rus. Împreună cu nepoata sa, văduva Kasu-Sihri, și fiica ei, care avea un copil mic, se stabilește cu traiul în orașul Odesa. Aici el își vinde lucrurile prețioase și cu acești bani își construiește o casă de piatră cu două nivele. Primul etaj se dădea în arendă contra 600-700 ruble pe an, iar la al doilea locuia ei înșiși. La început, mitropolitul primea pensie ce valora o mie de ruble pe an, din 1815 – 3 mii, iar din 1819 – 6 mii de ruble. În 1826 mitropolitul Chiril s-a adresat autorităților de stat cu rugămintea de a fi acordate rudelor sale 4 mii de desetine de pământ în Basarabia sau o indemnizație unică.

Cererea duhovnicului a fost satisfăcută. La 20 octombrie 1826 împăratul a decis alocarea indemnizației unice mitropolitului în suma de 6 mii de ruble. De asemenea s-a stabilit că după moartea lui Chiril, nepoata lui Kasu-Sihra să primească câte o mie de ruble pe an. La 27 noiembrie același an, ministrul finanțelor a dat ordinul Administrației financiare din Herson, ca ea să aloce mitropolitului banii necesari.

Mitropolitul Chiril s-a stins din viață la 11 iulie 1827. La 13 iulie el a fost înmormântat la biserica grecească „Sf. Treime” din Odesa. Prohodul a fost săvârșit de către Filofei, mitropolitul de Napoli. Chiril a lăsat un testament (întocmit la 27 aprilie 1823 în limbile rusă și greacă), unde prescria, că toată averea sa rămâne nepoatei sale. Însă au apărut neînțelegeri

între autoritățile duhovnicești și nepoata mitropolitului. După părerea clericilor toate hainele și cărțile bisericești trebuiau să fie trimise pentru păstrarea în Dicasteria Duhovnicească din Chișinău. Nepoata a întors ordinul „Sf. Ana” și o parte din hainele unchiului, din motiv că, conform testamentului, unele din ele trebuiau să fie ale celuiia, care a înmormântat răposatul – adică mitropolitul din Napoli, iar cărțile trebuiau să fie transmise bisericii grecești. Însă autoritățile bisericești insistau ca toate lucrurile bisericești ce au rămas după mitropolit să fie transferate la Chișinău.

Activitatea organelor de poliție în Basarabia în primii ani de ocupație țaristă

Igor CHIOSA

După Tratatul de Pace de la București din 16/28 mai 1812, teritoriul dintre Prut și Nistru, parte a vechii Moldove, a intrat în componența Imperiului Țarist fiind numit Basarabia. Devenind parte componentă a imperiului, în noua achiziție a început să fie instaurată administrația țaristă, inclusiv s-au creat organele de poliție necesare menținerii ordinii interne în provincia nou acaparată.

Comunicarea își propune să prezinte câteva aspecte din activitatea forțelor de ordine în Basarabia în primii ani de după 1812, în special pentru a stabili sarcinile de bază ale organelor de poliție.

Un alt aspect important este identificarea statutului forțelor de ordine introduse de către noua administrație, stabilirea raportului dintre guvernatorul civil al Basarabiei și conducerea poliției locale. Vom încerca să stabilim dacă șeful poliției din Basarabia, în primii ani de ocupație țaristă, se supunea direct guvernatorului civil al provinciei sau ministerului de interne de la Sankt Petersburg, etc.

Analiza informațiilor cuprinse în rapoartele trimise de către șefii de poliție din teritoriu către centru de asemenea vor reprezenta o preocupare a noastră.

Unele considerații istoriografice cu privire la istoria și activitatea Dicasteriei Duhovnicești din Chișinău

Marcel PLĂMĂDEALĂ

Istoria spirituală a spațiului dintre Nistru și Prut este una și bogată în evenimente, dar și complexă ca probleme ce nu au fost încă elucidate. Situația este și mai complexă în cazul secolului al XIX-lea, atunci când acest teritoriu este anexat Imperiului Rus ce a încercat o reformare nu numai de ordin cantitativ (ne referim în primul rând la intervenția pentru schimbarea componentei naționale) dar și cantitativ restructurând și viața religioasă a Bisericii Ortodoxe.

Tocmai din aceste considerente în vizorul cercetătorilor a fost și rămân în continuare importante studierea instrumentelor prin intermediul cărora și s-au efectuat aceste transformări unul din acestea fiind Dicasteria Duhovnicească din Chișinău – organul executiv al eparhiei noi înființate – cea a Chișinăului și Hotinului.

Printre primele lucrări care pot fi utile pentru studiile de genul respectiv este cea a lui Arsenii Stadnițkii ce se referă la activitatea Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, dar care conține și o serie de informații importante pentru reconstituirea istoriei formării și competențelor cu care a fost investită Dicasteria din Chișinău.

Pentru perioada interbelică nu pot să nu fie menționate lucrările semnate de C.N. Tomescu, care publică o serie de articole în revista *Arhivele Basarabiei*, ce conțin informații și cu referire la noul organism al Bisericii Ortodoxe, precum și lucrarea de referință a istoricului Nicolae Popovskii ce tratează toată istoria Bisericii Ortodoxe sub stăpânirea rusă ce evident include și date importante despre Dicasteria Duhovnicească a acesteia din Basarabia.

Printre lucrările recente am menționa cele semnate de Boris Buzilă cu referire la viața religioasă din Basarabia din perioada dată precum și câteva materiale semnate de către Marin Cij.

Prin urmare analiză sumară a materialelor istoriografice ne duce la o concluzie clară a necesității studierii a acestei instituții a Bisericii ortodoxe din Basarabia cu un accent necesar ce necesită a fi pus pe materialele păstrate la Arhiva Națională a Republicii Moldova.

Instituirea și activitatea Consiliului Suprem al Basarabiei reflectată în istoriografie

Angela BAXAN

Perioada dintre anii 1818-1828 a reprezentat o etapă deosebită în procesul organizării administrative a Basarabiei. Acest interval de timp rămâne în atenția istoriografiei referitoare la Basarabia din cauza tratărilor controversate apărute la diferite etape, asupra multor aspecte legate de politica Imperiului Rus promovată în regiune. În continuare urmează a fi analizate disputele istoriografice referitoare la problema creării și activității Consiliului Suprem al Basarabiei – organ suprem legislativ, administrativ și judecătoresc instituit în Basarabia la 28 august 1816. Sunt scoase în evidență argumentele cercetătorilor asupra mecanismului funcționării acestui organ, precum și asupra anumitor aspecte legate de prerogativele, competențele și componența acestuia.

Statistica din 1820 – sursă importantă în studierea istoriei locale a ținutului Hotin

Valentin TOMULEȚ

Datele statistice, pentru epocile mai vechi ale istoriei au avut dintotdeauna o însemnătate deosebită pentru studierea trecutului, în special când ne referim la teritorii ce au fost anexate în mod criminal, ilegal și abuziv de către marile imperii. O însemnătate deosebită au aceste date statistice atunci când ele se referă la numărul populației. Ele ne permit să stabilim ce schimbări au avut loc pe parcursul timpului și cum s-a răsfrânt regimul de dominație străin asupra componenței etnice și dinamicii numerice a populației, cum a derulat procesul de colonizare și de deznaționalizare a regiunii, ce schimbări au intervenit în cadrul mentalului colectiv al populației băștinașe, care au fost metodele de rezistență și revoltă a acestora și cum s-a comportat regimul de dominație în aceste situații.

În fondul Guvernul Regional al Basarabiei al Arhivei Naționale a Republicii Moldova (F 5, inv. 2, d. 398, p. I-III, p. 1-450) s-au mai păstrat date cu referință la ținutul Hotin, dateate cu anul 1820. Ele includ trei volume și conțin date importante pentru 145 de sate din ținutul Hotin.

Despre modalitatea perfectării statisticii nu dispunem informații concrete. Știm cu certitudine că datele au fost prezentate de isprăvnicia ținutului Hotin Guvernului Regional al Basarabiei, probabil la insistența Administrației imperiale ruse. Materialul oferă informații prețioase pentru cunoașterea detaliată a situației ținutului Hotin la 1820. Statistica stabilea numărul familiilor de contribuabili la data efectuării statisticii și conținea informații detaliate despre numărul total de persoane de sex masculin și de sex feminin în fiecare localitate, inclusiv de sex masculin, conform categoriei vârstei: până la 7 ani, de la 7 – până la 12 ani, de la 12 – până la 18 ani, de la 18 – până la 36 de ani, de la 36 – până la 46 de ani și de la 46 de ani – până la bătrânețe; persoanelor de sex feminin ce includea: văduve și fete de măritat. Alte compartimente ale statisticii includeau: anul când satul a fost populat, conform informațiilor deținute de locuitorii localității; componența etnică și socială, dinamica numerică a populației; informații despre biserica din localitate; numărul caselor de lemn ce aparțin statului și celor din lut și nuiele, bordeielor ce aparțin locuitorilor; numărul morilor; cârciumilor; starea economică a locuitorilor; modalitatea de administrare a satului (de proprietar sau dat în concesiune) etc.

Importul materialelor și produselor lemnoase în Basarabia (1812-1853)

Andrei EMILCIUC

Promovarea unei politici de colonizare activă a teritoriilor anexate la Imperiul Rus la sfârșitul secolului al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea, crea o necesitate stringentă în materiale lemnoase, folosite atât în construcție, cât și în calitate de combustibil. Cum fondul forestier era destul de deficitar în regiunile de stepă, cele mai intens colonizate, iar cantitatea și calitatea ofertei interne era limitată, guvernul rus a fost ne-

voit să adopte un șir de măsuri pentru facilitarea importului de lemn de peste hotare. Facilitățile la importul lemnului din Galiția au fost introduse în anul 1802, sub clauza comerțului de tranzit, treptat fiind extinse pentru a asigura necesitățile proprii. Pe lângă scutirea de taxe vamale, aceste facilități includeau un regim privilegiat de intrare și ședere pe teritoriul imperiului a supușilor străini comercianți de lemn.

Lemnul importat din Galiția prin punctele vamale ale Basarabiei, inițial prin cele de pe Nistru, iar apoi și de pe Prut, ajungea atât pe piața locală, cât și în guberniile Podolia și Herson. Pe piața locală, lemnul de import era utilizat, în mare parte, la ridicarea caselor de locuit pentru coloniștii noi-sosiți, dar și la ridicarea construcțiilor administrative, diverse edificii publice, cazărmi, hambare, oficii vamale și de carantină etc.

După întărirea pozițiilor Rusiei la gurile Dunării, odată cu semnarea Tratatului de la Adrianopol (1829), încep să se dezvolte vertiginos importurile de materiale și produse lemnoase din Delta Dunării. Provenind formal din porturile dunărene Isaccea, Tulcea și Galați, acestea aproape în totalitate ajungeau în Basarabia prin portul Ismail.

Români și maghiari într-o dispută politică referitoare la ideea de națiune: Dumitru Brătianu și Daniel Irazyi în ziarul „La Presse” (1851)

Remus TANASĂ

În vara anului 1851, în condițiile cooptării lui Dumitru Brătianu în Comitetul Central Democrat European de la Londra, fondat de Giuseppe Mazzini pentru a combate monarhia austriacă și cea rusească, a avut loc o interesantă dispută de idei referitoare la conceptul de națiune. Protagonistii au fost chiar Dumitru Brătianu și fostul secretar al Comitetului Salvării Publice de la Pesta, Daniel Irazyi.

Printr-un schimb de scrisori publicate în ziarul parizian „La Presse”, cei doi și-au expus punctul de vedere privitor la elementele care ar fi trebuit să desemneze caracterul național al unei comunități etnice. Polemica a

pornit de la evenimentele din Transilvania dintre anii 1848-1849, ambii interlocutori exprimând de fapt viziunea și năzuințele conducerii politice a propriei națiuni. Disputa s-a învârtit în jurul a două paradigme: națiunea etno-simbolistă, ipotetizată de români, sau cea istorică, dorită de maghiari. În epocă, destrămarea Imperiului Austriac părea iminentă, iar panslavismului rusesc lăsa impresia că va înghiți toate națiunile mici în curs de afirmare din sud-estul Europei. Astfel, scopul acestui schimb de idei a fost acela de a ajunge la un numitor comun în vederea unei confederații dunărene compuse din români, maghiari și slavii de la sudul Dunării.

Preliminarii diplomatice în chestiunea sudului Basarabiei (decembrie 1855 - februarie 1856)

Eugen-Tudor SCLIFOS

Problema Basarabiei, după terminarea Războiului Crimeii intră din nou în vizorul concertului european, după episodul de tristă amintire din 1812. De data aceasta, fără „intervenția” personală a ministrului de externe austriac Buol, de la finele anului 1855, nu avea să comentăm problema Basarabiei. Acesta, bineînțeles urmărind întărirea influenței austriece în Principate, dar și a da „lovitura de grație” Rusiei, prin cedarea sudului Basarabiei către Principatul Moldovei, ceea ce însemna scoaterea „colosului moscovit” de la orice acces de la Dunăre. La această propunere și-a dat azeziunea, atât Marea Britanie, cât și Franța. Impunerea acestei clauze Rusie nu a fost întâmpinată cu „entuziasm” de către diplomația rusă, care va căuta modalități „surprinzătoare” pentru a păstra sudul Basarabiei. Astfel, din momentul în care Valentin Esterhazy prezenta la Petersburg preliminariile păcii, între care figura și cedarea unei părți din Basarabia, s-a negociat intens pentru ca această chestiune să fie „tranșată” din timp, pentru a nu figura printre punctele, care trebuiau negociate la congresul de la Paris. Diplomația rusă a încercat să ofere la schimb Karsul contra Basarabiei, dar propunerea a fost respinsă cu vehemență, de către plenipotențiarilor britanici, în special. De menționat, că ministrul de externe francez era înclinat să susțină propunerea rusească, în final

s-a raliat opiniei majorității. Astfel problema Basarabiei a fost intens negociată și până la începutul congresului de la Paris, din februarie 1856, lucru mai puțin investigat în istoriografie. Documentele identificate la arhiva din Paris arată clar importanța chestiunii Basarabiei pentru Rusia și eforturile consistente din partea diplomaților ruși din capitalele europene de a „rezolva” într-un timp scurt această problemă „dureroasă” pentru „orgoliul” ei de mare națiune.

Implicarea nobilimii basarabene în fondarea instituțiilor de învățământ în regiune

Cristina GHERASIM

Pe parcursul secolului al XIX-lea nobilimea din Basarabia a susținut deschiderea în regiune a diferitor instituții de învățământ. Acest proces a fost catalizat de un șir de factori, cum ar fi: emiterea, în 1828, de către Direcția școlilor din Basarabia, a unui raport care stabilea că învățământul casnic și particular desfășurat în regiune era unul ilegal; dorința de a obține studii pentru a ocupa diferite funcții în sistemul administrativ și militar imperial etc. Să prezentăm câteva exemple de implicare a nobilimii basarabene în fondarea instituțiilor de învățământ: la 31 octombrie 1828, nobilii din orașul Chișinău au trimis, pe numele contelui M.S. Voronțov, o cerere prin care cereau deschiderea unei școli în regiunea Basarabiei; începând cu anul 1842, nobilimea se implică în procesul de cumpărare a unui lotul de pământ pentru construcția clădirii Liceului Regional din Basarabia, care, deși deschis oficial din 1833, nu deținea o clădire proprie, această fiind închiriată pe rând de la negustorii Karasik, Monastârski (pentru cumpărarea pământului pe parcursul anului 1843 au donat: nobilii din circumscripția Orhei-Chișinău – 385 ruble 28 cop.; nobilii din circumscripția Iași-Soroca – 170 ruble; nobilii din Hotin – 40 ruble 85 cop.; nobilii din Cahul – 4 ruble 60 cop.); în 1858, funcționarul de clasa a VII-a Teodor Cazimir, dorește să deschidă în regiune o școală care să ofere accesul la educație, fetelor din diferite categorii sociale din Basarabia. Putem identifica și alte situații când nobilimea basarabeană

a susținut diferite instituții de învățământ, de exemplu cum ar fi cazul Liceului Regional din Basarabia, pentru care moșierul Carastati a donat 2633 cărți, mareșalul regional al nobilimii I. Balș a donat 400 rub. argint pentru cabinetul de fizică și procurarea diferitelor instrumente, iar mareșalul regional al nobilimii, Cantacuzino, a jertfit 2000 ruble pentru ca doi absolvenți ai respective instituții să-și continue studiile la universitate etc.

Astfel, pe parcursul secolului al XIX-lea, nobilimea basarabeană, din motive personale sau „întru binele poporului”, au susținut, direct sau indirect înființarea școlilor în Basarabia.

Право обычное и писаное право в отношении гагаузской и болгарской женщины (кон. 19 - нач. 20 вв.)

Светлана ДОКИНА

После окончания Крымской войны три южных уезда Бессарабии отошли Молдавскому княжеству, и здесь были введены сначала молдавские, а затем, после 1859 г., – общерумынские законы. В 1865 г. в Бессарабии вошел в силу Гражданский Кодекс, основанный на Кодексе Калимаха. После возвращения трех южных уездов Бессарабии Российской империи в 1878 г. на этих территориях вновь вводилось российское законодательство. Однако наряду с писаным правом в Бессарабии продолжало действовать обычное право.

Исследователи конца 19 века отмечали, как сильны были в семьях болгар и гагаузов юга Бессарабии патриархальные устои. Главным в семье считался дед с отцовской стороны. Женщина могла выступить в качестве главы семьи только, если ее сыновья были несовершеннолетними. Выходя замуж, женщина попадала в зависимость, часто деспотическую, от мужа и свекрови. Подчиненное положение женщины у болгар и гагаузов освящалось временем, народной традицией, которая была незыблемой.

Положение женщины напрямую зависело как от возрастного, так и от позиционного старшинства, в основу которого ставилось родство по отношению к хозяину дома.

В целом, исследователи отмечают приниженный правовой статус гагаузской женщины. В гагаузской семье право наследование на землю передавалось по мужской линии. Гагаузская женщина была хранительницей семейных денег, хотя самостоятельно ими распоряжаться не могла.

У болгарской женщины положение было немного лучше. Юридически болгарская женщина юга Бессарабии имела право на собственность и наследование, что говорит о том, что в правовом отношении она была более или менее защищена. Таким образом, женщина у болгар обладала большими имущественными правами, чем у гагаузов.

Unele considerațiuni cu privire la piesele de feronerie artistică din orașul Chișinău

Liliana CONDRATICOVA

Piesele de feronerie din cadrul unor clădiri istorice (grilajul balcoanelor, feroneria ușilor și ferestrelor, scările din interiorul clădirii, mânere, balamale) completează armonios datele cu privire la istoricul clădirii, al proprietarilor și evenimentelor. Aceste piese relatează multe despre proprietar, despre preferințele și statutul social-economic deținut în societatea mondenă. Unitatea stilistică a elementelor feroneriei exterioare și interioare face clădirile monumente de istorie, arhitectură și artă.

Printre clădirile emblematice ale orașului, Muzeul Național de Artă al Moldovei deține un loc special. Clădirea fostului gimnaziu pentru fete (str. 31 August 1989, 115) construită în 1901, găzduiește astăzi sediul MNAM. Are amplasate pe cele opt axe compoziționale ferestrele care posedă în partea de jos un parapet de metal, realizat în spiritul epocii. Motivele geometrice predomină la consolele din fontă care susțin coșul deasupra ușii conacului urban construit în anii 1887-1903 în stil eclectic cu reminiscențe neoclasice (str. M. Eminescu colț cu str. A. Șciusev, 47). O soluție plastică interesantă revine grilajului de fier forjat al

balconului casei ridicate la mijlocul anilor '70 ai secolului al XIX-lea (str. A. Șciusev, 111) ș.a.

Constatăm că structurile de feronerie artistică, documentate în Chișinău, reprezintă piese autentice, realizate din fier sau fontă în tehnica forjării, fiind și un tribut al tendințelor artistice ale epocii.

Apariția conceptului de „competiție simbolică” în istoriografie

Vitalie BĂBĂLĂU

Termenul de „competiție simbolică” include mai mult decât o luptă sau o confruntare directă (conflict militar, conflict diplomatic etc.) dintre două părți, dar și partea indirectă a luptelor și confruntărilor, la nivel psihologic, la nivelul ideilor și conceptelor, dar și al „războiului” pentru mințile, opiniile, percepțiile și viziunile maselor largi ale populației asupra unei probleme sau al unui teritoriu. Prin prezentul articol, autorul face o analiză a apariției conceptului de „competiție simbolică” în istoriografie, transpunându-l pe „realitatea basarabeană”, arătând că aceasta s-a aflat în centrul unei „competiții simbolice” dintre România și Imperiul Rus și că această „competiție simbolică” nu a fost întâmplătoare, deoarece atât din partea României, cât și din partea Rusiei au fost elaborate diverse proiecte de integrare a Basarabiei în cadrul spațiului teritorial respectiv.

Frontieră etnică sau frontieră naturală? Cazul partajării Banatului (1919-1923)

Daniel LAZAR

În contextul aniversărilor prilejuite de împlinirea unui secol de la declanșarea Primului Război Mondial (la care adăugăm, din perspectivă românească, și un veac de la semnarea Tratatului dintre România și Antanta, la 4/17 august 1916) subiectul propus se menține în actualitate.

Astfel, între problemele teritoriale puse în fața României la sfârșitul Primului Război Mondial, aceea a Banatului se detașează prin complexitatea componentelor sale. Aceasta se regăsește atât în fenomenele de amploare generate de dispariția Imperiului Austro-Ungar, cât și în revendicările Serbiei (Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor) asupra acestui teritoriu de interferență etnică, lingvistică, culturală și confesională.

Impactul pe care contenciosul româno-sârb (iugoslav) în problema Banatului l-a avut asupra societății românești între anii 1919 și 1923 a fost unul deosebit. El poate fi urmărit atât în literatura istorică a epocii, în documentele diplomatice, cât și în memorialistica și publicistica vremii, marcată puternic de această dispută.

Se desprinde, limpede, atât sentimentul de îngrijorare cu care oamenii politici de la București, asociațiile civice și culturale au primit vestea revendicărilor sârbe asupra Banatului, cât și dezamăgirea față de ceea ce s-a considerat a fi lipsa de loialitate a Serbiei, fostul aliat din „Marele Război”.

La 24 noiembrie 1923, prin „Protocolul de la Belgrad”, diferendul româno-iugoslav asupra Banatului a fost în mod oficial închis printr-o serie de reglementări de frontieră.

Dincolo de aceste considerații preliminare, Banatul divizat între români și sârbi s-a transformat, pentru câțiva ani, în „laboratorul” unde s-a testat *in situ* aplicarea principiului naționalităților, generos în sine, dar încărcat de patimi naționaliste manifestate nu numai în polemica diplomatică dintre București și Belgrad, ci și la masa tratatelor de la Paris-Versailles.

Aspecte privind activitatea extrașcolară a corpului didactic primar din Basarabia în perioada interbelică

Gheorghe PALADE

După Unirea de la 1918, instituțiile Statului Român, în special Ministerul Instrucțiunii și Casa Școalelor, sprijinite de diferite cercuri și societăți culturale, de elitele intelectuale naționale, au urmărit să asigure integrarea provinciilor unite în viața spirituală românească. La realizarea acestui obiectiv în Basarabia a contribuit în mod deosebit corpul didactic din școlile primare. Odată cu încheierea etapei de instruire a cadrelor didactice prin cursurile învățătoresți, s-a trecut la pregătirea învățătorilor preponderent în școlile normale. Drept urmare s-a înregistrat o sporire considerabilă a numărului de învățători – de la 2 745 în anul de studii 1920/1921 la 7 581 în 1939. Misiunea lor nu se reducea doar la instruirea elevilor, ci includea și o gamă largă de activități orientate spre răspândirea științei de carte și culturalizarea populației adulte, accentuându-se astfel rolul învățătorului ca „educator al poporului”. Această latură a activității corpului didactic era evidențiată și în legea învățământului primar al statului și al învățământului normal din 1924. Odată cu instruirea elevilor în școală, învățătorul trebuia să fie pregătit pentru a desfășura „toate formele de activitate culturală, patriotică, socială și economică, pe care le reclamă înaintarea vieții unei comune”.

Învățătorii basarabeni au organizat, în corespundere cu directivele ministeriale, cercuri culturale la care, pe lângă partea didactică, erau ținute conferințe ce abordau diverse aspecte ale istoriei țărilor române, în special evenimentele care au marcat procesul de constituire a statului național unitar român, diverse probleme cu caracter social și moral-re-

ligios. Revizoratele școlare județene analizau dățile de seamă prezentate de către președinții acestor cercuri, conținutul conferințelor, programele manifestărilor cultural-artistice, apreciind prezența populației adulte la șezători. La inițiativa ministrului instrucțiunii Ioan Petrovici în 1927 au fost înființate centre culturale, șezătorile organizate în cadrul lor cuprinzând doar conferințe și manifestări cultural artistice la care erau invitați să participe și locuitorii din comune. O contribuție deosebită au avut-o învățătorii la înființarea și activitatea căminelor culturale.

Anul 1940 și drama României Mari. Ipoteze și reevaluări asupra politicii interne și externe românești interbelice

Corneliu CIUCANU

Evoluțiile internaționale din anii '30, ostilitatea declarată a Uniunii Sovietice la adresa României, politica revanșardă a Germaniei, revenită la statutul de mare putere, incoerența și neputința aliaților tradiționali anglo-francezi recomandau factorilor de decizie de la București, o atitudine mult mai „elastică” și echilibrată față de Germania. O serie de oameni politici români au intuit corect noua dinamică de forțe și rolul major pe care avea și-l asume Germania în Europa de Sud-Est. În consecință, au sugerat o apropiere politico-economică româno-germană în sensul propunerilor pe care Hitler le-a avansat istoricului Gh. Brătianu, în cadrul întrevederii din noiembrie 1936. Prin instaurarea regimului autoritar monarhic și dizolvarea partidelor, regele și-a asumat responsabilitatea integrală a politicii externe românești. Izolarea și chiar lichidarea personalităților politice care promovau o re-poziționare a politicii externe în direcția apropierii româno-germane au iritat Berlinul și au fost interpretate drept măsuri „inamicale” la adresa Germaniei. Pactul Ribbentrop-Molotov a demonstrat agresivitatea expansionistă germano-sovietică în Europa de Est și a confirmat izolarea externă a României. Prăbușirea frontierelor în vara anului 1940 a dezvăluit erorile școlii titulesciene de diplomatie ancorată unilateral în direcția păstrării alianțelor tradiționale, devenite, însă, inoperabile la sfârșitul deceniului IV. Totodată, reticența și chiar

ostilitatea cercurilor decizionale românești față de o posibilă înțelegere româno-germană au anulat, în fapt, o alternativă politică viabilă care – în climatul bulversant al anilor 1938-1940, cu Germania principal vector de putere – ar fi putut opera cu mai multe șanse de reușită pentru salvarea frontierelor României Mari. Pierderile teritoriale au impus invariabil, ca unică soluție de supraviețuire a statului, intrarea țării pe orbita Reich-ului, dar în condiții cu mult mai drastice, comparativ cu perioada precedentă, în care germanii erau realmente interesați de prietenia României. Alianța cu Germania era inevitabilă, fiind o consecință firească a dominației germane în sud-estul european și o reacție de apărare legitimă față de comunism și de agresivitatea sovietică.

Reconstrucția orașului Iași după cel de-al Doilea Război Mondial

Bobi APAVALOAEI

În desfășurarea lor, conflagrațiile provoacă transformări dureroase pentru societățile afectate: infrastructură ruinată, monumente devastate, proprietăți distruse și desigur, o mulțime de vieți pierdute. Pentru așezările omenesti aflate în criză, pagubele provocate de tăvălugul războiului pot reprezenta șansa unui nou început, cu condiția ca reconstrucția să se bazeze pe norme coerente și verificate în timp.

După Primul Război Mondial, orașul Iași a intrat într-o criză în ceea ce privește organizarea urbană. Motivele acestei situații au fost multiple, provocate atât de autoritățile centrale cât și de cele locale. Situația a fost atât de critică încât istoricul Nicolae Iorga a propus construcția unui nou Iași pe dealul Copoului.

În vara anului 1944, Iașii au cunoscut ravagiile trecerii frontului. Mii de case și întreaga infrastructură au fost afectate de bombardamente și lupte de stradă, deschizându-se astfel oportunitatea reclădirii orașului. În anii imediat de după război, sub influența realismului socialist, curent adus și impus de ocupația sovietică, s-a propus demolarea orașului vechi și construirea altuia, care fructifica doar câteva monumente majore. Datorită

criticilor formulate de arhitecții G.M. Cantacuzino (1947) și Gh. Curin-schi (1967) această linie a fost abandonată și s-a trecut la restaurarea și încorporarea în noul țesut urban a vechilor monumente ieșene, rezultând orașul contrastelor de astăzi.

De la inadaptare la integrare: idei și a(p)titudini în România anilor 1945-1964

Silviu B. MOLDOVAN

Demersul nostru a fost inspirat nu atât de titlul unei cărți polemice semnate de Mihai Pelin (*Genii și analfabeți*), ci în special ca urmare a identificării unui număr substanțial de documente, declassificate în ultimii ani, care atestă fără vreun dubiu pregătirea intelectuală absolut derizorie a multor factori oficiali ai sistemului represiv din prima decadă a României postbelice (din închisori, dar și din activul de partid). Provocarea constă în explicarea modului în care, de pe pozițiile unei astfel de pregătiri, a fost impus și menținut controlul politic aproape absolut asupra societății românești, până la debutul perioadei de liberalizare, inițiate spre sfârșitul perioadei Gherghiu-Dej.

Demersul nostru a urmărit, în acest context, și impactul, politic și cultural, al valurilor de imigranți politici sosiți în România, în aceeași perioadă, în special din Iugoslavia și Grecia (comuniști, și unii și alții), dar și al repatrierilor din Vestul Europei (atât etnici germani care fuseseră inițial direcționați, fără voia lor, către Germania, după încheierea perioadei de deportare în URSS, cât și români, în cazul cărora există însă o cazuistică mult mai diversă, inclusiv de natură politică).

De asemenea, traseul punctual al activiștilor și al torționarilor la care ne referem în primul paragraf al acestui rezumat, reprezintă o temă de reflecție în jurul căreia vom încerca să zăbovim.

Dincolo de poziționările politice și culturale distincte și uneori chiar antagonice, considerăm că societatea postbelică românească, în special după încheierea perioadei concentraționare, a progresat, încet dar constant,

către o adaptare reciprocă în sens integrator. Apariția unor șocuri morale puternice, precum reprimarea violentă a manifestațiilor din decembrie 1989, au dus însă, cât se poate de previzibil, la anihilarea acestei tendințe.

Relațiile româno-americane în anii '50 ai secolului XX

Paul NISTOR

Relațiile româno-americane în anii '50 ai secolului XX au urmat cu fidelitate cursul general al relațiilor Est-Vest. Această realitate demonstrează faptul că, și înainte dar și după moartea lui Stalin, Bucureștiul nu își recâștigase independența în politica externă și se lăsa ghidat de strategiile internaționale ale Kremlinului.

Deși conducerea Uniunii Sovietice s-a schimbat în prima jumătate a anului 1953, raporturile tip Război Rece au continuat aproape identic cel puțin încă un an. Abia din 1954, când au loc întâlniri între miniștrii de externe ai marilor puteri în problemele fierbinți ale momentului (germană, indochineză) și după principalele evenimente din 1955 (încetarea stării de război între URSS și Germania, semnarea Tratatului de Stat privitor la Austria, conferința de la Geneva a șefilor de state și primirea unui nou val de membri ai ONU) situația internațională s-a îmbunătățit vizibil.

Dar pe alocuri România își avea propriul traseu în relațiile internaționale. Așa cum ne arată micile detalii în relațiile RPR-SUA, fricțiunile Washingtonului cu Bucureștiul erau, după moartea lui Stalin, poate chiar mai mari decât cele între Casa Albă și Kremlin. Destinderea a venit mai lent în direcția României, anii 1953-1954 fiind aproape identici cu cei din timpul lui Stalin. Abia „spiritul Genevei” din 1955, primirea României în ONU și trimiterea unui nou ministru plenipotențiar la Washington – Silviu Brucan (1956), cu scop declarat de a forța detensionarea relațiilor, au adus modificări majore în raporturile dintre superputerea lumii libere și un vasal fidel Moscovei.

„Scumpe tovarășe Nicolae Ceaușescu”. Scrisori către putere

Cristina PREUTU

Analiza practicilor societale în regimul comunist din România ne arată că nu putem vorbi despre o putere politică de tip monolit, care rămâne imună la reacția societății. Din contra, decidentul politic era preocupat de a cunoaște nemulțumirile și problemele cetățenilor, și nu doar cu scopul de a-i controla. Astfel, cum am putea interpreta decizia plenarei CC al PCR din 22-23 martie 1978, de a încuraja instituțiile de stat în a-și asuma responsabilitatea pentru rezolvarea unor probleme expuse de către cetățeni în scrisori? Unde putem plasa granița dintre control și comunicare? Care este natura comunicării într-un regim comunist și care este rolul individului în această ecuație? Acestea sunt întrebările asupra cărora vom reflecta și vom căuta un răspuns în analiza propusă.

Prin urmare, principalul obiectiv urmărit în această prezentare îl reprezintă analiza scrisorilor trimise de către cetățeni lui Nicolae Ceaușescu, în prima parte a conducerii sale. Premisa analizei noastre o constituie ideea că aceste scrisori nu au fost doar mesaje unidirecționale, ci au constituit parte a unui procedeu de comunicare specific acelei perioade. În acest sens, miile de scrisori trimise de către cetățeni lui Nicolae Ceaușescu în perioada menționată și identificate în cadrul fondului CC al PCR, Secția Cancelarie, de la Arhiva Națională București, reprezintă principala sursă de documentare pentru acest subiect.

Națiuni titulare și minoritare în URSS: cazul RSS Moldovenești

Adrian DOLGHI

Unicitatea fostei URSS consta în faptul că e era „unicul stat din lume, la baza căruia a fost pus principiul etnic”. Esența acestei practici consta în faptul că majoritatea grupurilor etnice din care era constituit statul au fost declarate „națiuni și popoare socialiste” și fiecărei dintre ele i-a

fost acordată statalitate proprie. Unele mai mari au primit-o sub forma unităților statale naționale (republici unionale și autonome), altele – sub forma unităților teritoriale naționale (regiuni și districte autonome). În fosta URSS erau 53 astfel de „state naționale”. În mod declarativ dreptul popoarelor la autodeterminare era realizat. S-a constituit o ierarhie de etnii determinată de divizarea teritorial-administrativă. În fruntea ierarhiei s-au pomenit rușii. Națiunile titulare de nivelul doi au constituit republici unionale, de nivelul trei – republici autonome, de nivelul patru – circumscripții naționale, de nivelul cinci – raioane.

În RSSM „națiunea” titulară au fost *moldovenii*. Statutul rușilor în RSSM era dublu: oficial erau considerați minoritate etnică în limitele republicii, neoficial, prin dominarea în rândurilor funcționarilor de stat și partid, obligativitatea studierii limbii ruse și utilizării în toate sferile, rușii erau considerați națiune titulară de nivel unional. Prezența națiunilor titulare în republicile unionale nu leza poziția privilegiată a rușilor, care nu se considerau minoritari în nici o republică. Centrul unional reprezenta în primul rând interesele rușilor, minoritățile etnice din RSSM au asimilat cultura rusă manifestându-se drept reprezentanți ai națiunii titulare de nivel unional.

Regimul comunist și lupta împotriva religiozității: noile ritualuri sovietice

Ion GUMENĂI

Este cunoscut că, odată cu „dezghețul gorbaciovist”, organele de conducere ale partidului comunist, nu mai puteau folosi tradiționalele metode de luptă contra credincioșilor și a credinței, cauza fiind mai mult decât evidentă – arătarea feței umane a regimului.

Tocmai din aceste considerente, începând cu a doua jumătate a anilor '80 ai secolului al XX-lea, metodele precum închiderea lăcașurilor de cult, opresiunea sau exilul și exterminarea credincioșilor au trecut pe planul doi în față fiind înaintată o nouă metodă și anume cea de introducere a unor noi ritualuri și tradiții de „tip sovietic” ce urmau să substituie obi-

ceiurile creștine, lucru ce a fost specific atât întregului teritoriu al URSS, cât și în RSSM.

Situația devine și mai complicată, dar prezintă un interes sporit pentru cercetători, atunci când se amplifică obiceiul religios și în cazul cercetării noastre acest lucru are loc datorită împlinirii a 1000 de ani de la încreștinarea slavilor de răsărit.

Rapoartele CC al partidului vorbesc despre introducerea de noi ritualuri și obiceiuri cum ar fi, de exemplu, „sărbătoarea roadei”, „sărbătoarea primului snop”, „investirea în profesie”, „înmânarea pașaportului”, „sărbătoarea străzii”, „onorarea celor mai buni lucrători”, sau cunoscutele nunți comsomoliste „anti-alcool”.

După părerea noastră este interesantă o clasificare a acestor *noi manifestări*, a provenienței acestora, precum și bineînțeles a impactului avut asupra societății și a rezultatelor care au fost obținute prin implementarea acestor noi ritualuri sovietice.

Spirala Istoriei. Deportarea familiei Curoș: studiu de caz

Anatol PETRENCU

În cadrul Programului de Stat „Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din RSS Moldovenească în perioada anilor 1940-1941, 1944-1953” am realizat mai multe interviuri cu domnul Pavel Curoș, deportat la 6 iulie 1949 din com. Șeptelici, r-nul Soroca în regiunea Kurgan, Rusia. P. Curoș s-a născut la 15 iunie 1935 în familia lui Petru și Varvara Curoș. Căsătorii în perioada interbelică, părinții au muncit ani la rând pentru a-și ridica o gospodărie înstărită, pe care să o poată lăsa moștenire celor șapte copii. Capul familiei Petru Curoș era meșter iscusit, întemeindu-și o fierărie și un atelier de lemnărit chiar în curtea casei. Nu a ezitat să-și împărtășească experiența și îndemânarea cu tinerii dornici să deprindă o meserie, din satele vecine. Ulterior, anume acest fapt va servi cap de acuzare din partea administrației sovietice, P. Curoș fiind învinuit de „exploatarea” muncii ucenicilor săi. În iulie 1949, părinții și șase copii au fost ridicați și deportați. Calitățile de bun

gospodar și meșter iscusit au fost demonstrate și în condițiile deportării, unde familia Curoș a reușit să se integreze prin eforturile comune ale părinților și copiilor. Mai mult, această familie a ajutat și alți deportați basarabeni să supraviețuiască greutățile foametei și frigului din primii ani de aflare în regiunea Kurgan. Memoriile relatate de Pavel Curoș denotă un pronunțat spirit de observație la toate vârstele. În opinia lui Pavel Curoș, politica de omogenizare socială, promovată de bolșevici în perioada postbelică, era îndreptată cu preponderență împotriva familiilor înstărite.

Правда о Соловецком лагере особого назначения в зарубежной прессе

Галина КОТОВИЦКАЯ

Актуальность выбранной темы обусловлена тем, что на протяжении многих лет Соловецкий лагерь был самым крупным в СССР и играл роль «полигона», на котором отрабатывались методы каторжного содержания и способы использования принудительного труда больших масс заключенных. СЛОН положил начало империи ГУЛАГа (Главное управление исправительно-трудовых лагерей ОГПУ) и стал, по образному выражению А.И. Солженицына, той раковой клеткой, от которой протянулись метастазы по всей стране. Целью данного сообщения является рассмотрение условий пребывания заключённых, отражённый в зарубежной прессе благодаря сведениям С.А. Мальсагова, который, совершил удачный побег и благодаря которому Запад узнал о бесчеловечных условиях каторжного труда в СЛОН. Ингуш Созерко Мальсагов, бывший офицер царской, а позже и Добровольческой армии, одним из первых совершил (в 1925 г.) побег из Соловецкого лагеря особого назначения (СЛОН), перебравшись затем и за границу Советского Союза. Тайна, которой окутаны Соловки, достаточно понятна. «Советские газеты, утаивающие жестокую правду от русских читателей, обходят Соловки полным молчанием», – писал Мальсагов. В Риге, в 1925 году, Мальсагов он начал писать воспоминания «Адский остров»,

опубликованную в Англии в 1926 году. Мальсагов вступил в полемику с Парижским Комитетом Политического Красного Креста, добиваясь фактического восстановления прав политзаключенных. На Мальсагова дважды были совершены покушения агентами ОГПУ. Автор задолго до появления воспоминаний А. Солженицына, В. Шаламова, Л. Разгона, других узников ГУЛАГа поведал миру о чудовищных условиях, в которых находятся заключенные в советских лагерях.

Dezideologizarea învățământului superior în RSSM în perioada restructurării

Liliana ROTARU

Restructurarea învățământului superior sovietic a început cu întârziere, fapt ce a determinat caracterul ei recuperator. În RSSM, acest fenomen a fost unul ambiguu, discordant și contradictoriu: școala noastră superioară urma să se reformeze prin implementarea directivelor de la Moscova și în limitele doctrinelor sovietice, în timp ce acestea nu mai corespundeau situației social-politice de aici, făcând discordanță cu mișcarea națională în plină desfășurare.

Dezideologizarea, depolitizarea și umanizarea învățământului superior din RSSM s-a produs prin acțiuni nomenclaturiste, fiind inițiată prin ordinul Comitetul de Stat URSS pentru învățământul public din 22 august 1989 *Despre restructurarea predării științelor sociale în instituțiile de învățământ superior*. Din planurile de învățământ al instituțiilor superioare pentru anul 1990 au fost excluse disciplinele „Comunismul științific” și „Istoria PCUS” și înlocuite cu alte discipline social-umanistice, precum „Istoria social-politică a secolului XX”, „Problemele teoriei socialismului contemporan”, „Istoria și teoria religiei și a ateismului”, „Sociologie”, „Politologie”, și altele.

Dar până și titlurile unor „discipline noi” demonstrează că schimbarea se desfășura lent, avea un caracter parțial și ambiguu și nu prevedea și dezideologizarea completă. Mai mult decât atât, cadrele didactice, pu-

ternic îndoctrinate și ideologizate, care au asigurat predarea „Comunismului științific” sau a „Istoriei PCUS” au fost păstrate la catedre și au fost responsabilizate cu predarea noilor discipline. Iar studenții au sesizat imediat caracterul superficial al reformei, menționând că prin înlocuirea „disciplinelor ideologice” nu s-au produs schimbări conceptuale la nivelul conținuturilor, fapt recunoscut și de administrațiile universităților din RSSM.

Саморегулирование рекламы в истории постсоветской России (1991-2002): общие аспекты

Любовь ОСАТЮК

Роль рекламы в советском союзе была не значительной. Плановая экономика и всеобщее равенство граждан в обществе предавали советской рекламе унылые и сероватые оттенки. В современном мире реклама играет существенную роль в рыночной экономике. Она стимулирует ее рост и инновации, способствует развитию конкуренции и расширяет выбор для потребителей. Если потребители введены в заблуждение рекламой, они не станут покупать товар повторно; если они оскорблены рекламой, то маловероятно, что они совершат первую покупку.

В интересах всей рекламной индустрии, будь то рекламодатели, рекламные агентства или медиа, следует обеспечить регулирование рекламы должным образом. Для этого традиционно существует два способа: первый – детальное законодательство; второй – саморегулирование. В постсоветской России, при поддержке либеральных сил, в 1995 г. был создан Рекламный Совет. В 2002 г. Рекламный Совет России был закрыт.

На современном этапе либеральные силы России ратуют за создание Рекламного Совета РФ. В числе критиков В. Путина выделяется известный политик и общественный деятель Ирина Хакамада. Жалобы, поступавшие в Рекламный Совет России, были от государственных и общественных организаций. Мотивы жалоб в основном

обращены к сексизму в России. Западная реклама на продукты вызвала интерес у постсоветского потребителя. Хотя потребители в то время предпочитали покупать национальный товар, говоря, что национальный товар без консервантов, а запад поставяет продукты второго сорта, да и к тому же с истёкшим сроком годности, что не соответствовало действительности.

Activitatea Parlamentului Republicii Moldova în plan extern

Ilie GÎRNET

Rolul Parlamentului în formarea și realizarea politicii externe a țării este determinat de poziția pe care o ocupă printre instituțiile statului. Legea supremă a statului nostru stipulează în art. 60, pct. 1 „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica lui autoritate legislativă”, ceea ce conferă un loc de frunte în rândul autorităților de stat.

În domeniul politicii externe prerogativele Parlamentului se conturează în mai multe direcții care sunt prevăzute în art. 66 din Legea Supremă și anume: aprobă direcțiile principale ale politicii interne și externe; aprobă doctrina militară a statului; ratifică determina, suspendă și anulează acțiunea tratatelor internațională încheiate de Republica Moldova. O altă formă de manifestare a politicii externe a Parlamentului este crearea organelor sale speciale cum ar fi – Comisia pentru politică externă.

În zilele noastre activitatea Parlamentului Republicii Moldova în plan extern poartă un caracter tot mai aprofundat prin aderarea, colaborarea și crearea unor uniuni interparlamentare, stabilirea unor grupuri parlamentare de prietenie, a fundamentării conceptului de diplomatie parlamentară, ceea ce permite Legislativului să se implice tot mai mult în domeniul politicii externe. În aceste condiții Parlamentul își afirmă tot mai mult propria poziție în domeniul politicii externe, domeniu care este considerat de regulă al guvernului prin Ministerul Afacerilor Externe.

Organizarea și atribuțiile Adunării Populare a Găguziei prin prisma legislației a Republicii Moldova

Oleg BERCU

În conformitate cu Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, teritoriul este organizat, sub aspect administrativ, în sate, orașe, raioane și unitatea teritorială autonomă Găgăuzia. Conform art. 111, alineatul 3 din Constituția Republicii Moldova în unitatea teritorial-autonomă Găgăuzia activează organe reprezentative și executive. În acest context se poate menționa că conform Legii privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri), organul reprezentativ al unității teritorial administrative este Adunarea Populară.

Una dintre principalele atribuții ale Adunării Populare a Găgăuziei este de a adopta legi locale, în limitele competenței sale, cu votul majorității deputaților aleși. Totodată, trebuie de menționat că legile adoptate de Adunarea Populară nu trebuie să contravină Constituției și legilor din Republica Moldova. O altă atribuție a acestui organ reprezentativ este și procedura de a veni cu inițiative legislative față de Parlamentul Republicii Moldova, în problemele legate de organizarea și funcționarea autonomiei. De asemenea, Adunarea Populară a Găgăuziei participă la promovarea politicii interne și externe a Republicii Moldova în problemele care privesc interesele Găgăuziei. Însă, după cum arată realitatea, în unele cazuri acest organ își depășește atribuțiile. Un exemplu elocvent în acest sens este și organizarea referendumului desfășurat pe teritoriul autonomiei pe data de 2 februarie 2014.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL
ISTORIC ACTUAL:
REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

Din istoria școlii din satul Musteața

Silvia VOLOȘCIUC

Școala din satul Musteața este atestată la 7 ianuarie 1863, ca școală parohială, subordonată direct arhiepiscopului din Chișinău. Ea era organizată pe lângă biserica din sat, care ca și toate bisericile din acea perioadă, deopotrivă cu funcțiile lor de bază, erau și centre culturale, iar în calitate de învățător era preotul satului. Chiar dacă în anul 1867, prin directivă țaristă, numărul școlilor parohiale este redus considerabil, cea din satul Musteața continuă să activeze, doar că în baza programelor cu instruire în limba de rusă. Deși, limba română, oficial, era scoasă din școlile basarabene, de facto cursurile continuau să fie predate în română. Aceasta se motivează prin faptul că majoritatea copiilor nu cunoșteau limba rusă și nici nu erau cadre didactice suficiente pentru implementarea procesului educațional în rusă.

Mai departe, evoluția școlii va depinde în mare măsură de evenimentele care s-au petrecut în întreaga Basarabie și, nu în ultimul rând, în Zemstva județului Bălți (creată la 2 octombrie 1869). Învățământul public nu era o sarcină obligatorie pentru zemstve, de aceea nu prea se atrăgea mare atenție învățământului, în general, și școlilor în particular. Unele schimbări au loc abia după anul 1897 ca urmare a Recensământului populației, care a atestat o situație catastrofală la capitolul știutori de carte. În consecință, în județul Bălți începe să crească numărul instituțiilor de învățământ, ajungând în 1907 până la 16 școli de zemstvă, printre care și cea din satul Musteața.

Școala de zemstvă din satul Musteața este fondată în anul 1906 și era patronată de stăpânul moșiei Anton Bogdan, iar în calitate de învățătoare era Maria Lozanovzchi. Dar, în anul 1909, din cauza unei epidemii de scarlatină, școala este închisă.

În 1910 școala se redeschide și este mutată într-un sediu nou, unde învățau 35 de copii din satul Musteața, care la acel moment avea 732 locuitori.

În anul 1912 școlii i se atribuie statutul de „școală de o clasă” (odnoklassnaia), supravegheată de preotul Serghei Petrov, și aduna 17 elevi, iar în 1913 – 18 elevi. Școala avea un program de trei ani și elevii ei învățau: religia, limba rusă cu caligrafie, aritmetica, cântarea bisericească. Cu părere de rău, nu se regăsește printre obiectele de studii limba română. La începutul anului 1918 învățătoare devine Victoria Fala, care aduce în școală, chiar de la început, „Abecedarul moldovenesc”, alcătuit de Arhimandritul Gurie Grosu și tipărit de Onisifor Ghibu.

Reformele serioase survin după anul 1918, când, conform decretului din 04.08.1918, învățământul este naționalizat, iar prin *Legea pentru organizarea și funcționarea învățământului primar și normal* din 1919, învățământul primar devine obligator și gratuit pentru toți copiii în vârstă de 16-18 ani. Ca urmare, în anul 1923, școala de zemstvă din satul Musteața este transformată în școală de învățământ primar obligatoriu, clasele I-IV. Între anii 1940 și 1944, din motive binecunoscute, școala din sat își întrerupe activitatea.

Studierea spațiului local la orele de istorie. Studiu de caz: satul Budăi, raionul Telenești

Vasile DIACON

Pornind de la ideea că Istoria, ca disciplină școlară, își aduce contribuția la formarea și dezvoltarea competențelor-cheie europene și naționale, cu precădere în ceea ce privește calitățile viitorului cetățean democratic. Studiarea istoriei în școală are menirea de a motiva elevii pentru a avea atitudine conștiințioasă față de patrimoniul cultural: trecutul societății și identitatea lor, amplasarea evenimentelor istorice în spațiul cronologic și

geografic, cercetarea și selectarea dovezilor prin prisma obiectivismului istoric și a înțelegerii axiomei că nu există monopol asupra adevărului istoric.

Conform Curriculum-ului Național la Istorie pentru clasele a X-a - a XII-a din 2010, 5% din numărul total de ore alocat acestei discipline îi revin studierii spațiului local. Astfel, accentul cade pe formarea la elevi a deprinderilor de investigare și orientare care au ca punct de pornire contactul direct cu faptul studiat. Istoria locală are menirea de a face o legătură directă între cele învățate teoretic la lecții și evenimentele și fenomenele istorice desfășurate în arealul în care trăiesc și se dezvoltă elevii. Aceasta perfecționează învățarea istoriei naționale și locale.

Predarea-învățarea istoriei în baza principiului de la local la universal are menirea să cultive elevilor sentimentul de apartenență socială. În acest sens ei pot fi implicați direct în procesul de cercetare a istoriei comunității lor prin mai multe metode didactice, una dintre cele mai indicate fiind studiul de caz. Această metodă are ca principii de bază observarea, înțelegerea și interpretarea, astfel elevii pot distinge așezarea geografică a localității, să descrie zona climaterică, să descrie principalele monumente și locuri remarcabile din localitate, să stabilească situația economică și cea socială, să stabilească locul familiei lor în cadrul comunității respective (ar putea construi un arbore genealogic al familiei) sau să determine personalitățile notorii ale localității.

Integralitatea procesului formării competențelor la elevi

Elena MURARU

Procesul de formare a competențelor în cadrul predării - învățării - evaluării disciplinei de studiu este un proces sistemic, complex și integrat. Integralitatea lui este asigurată de mai mulți factori: de corelația între teorie și practică, de interdependența dintre reperele teoretice, prevederile conceptuale și condițiile concrete de realizare.

Procesul de formare a competențelor este unul mixt ce cuprinde componentele structurale ale curriculumului modernizat la discipline. Totoda-

tă, este un proces continuu ce realizează mai mulți „pași”/„etape” prin: pregătire, proiectare, realizare, monitorizarea realizării, evaluarea celor realizate, or determinarea corectă a fiecărei etape oferă profesorului o viziune clară asupra procesului de formare a competențelor. Delimitarea acțiunilor proiectate permite înțelegerea esenței lor, identificarea reperelor metodologice de parcurgere, a modalităților eficiente de atingere a rezultatelor scontate.

Conform *Cadrului European de referință privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* (2004) competențele formate la finele unui nivel de învățământ sunt considerate a fi precondiții pentru o performanță adecvată pentru viață, pentru muncă și pentru învățarea ulterioară. În procesul de formare a competențelor o componentă esențială reglatorie a proiectării și realizării activității de predare - învățare - evaluare la nivelul sistemului și a procesului educațional îl constituie standardele de eficiență în calitate de document normativ care are „statut de etalon pentru evaluarea nivelelor de capacitate/competență ale elevilor”, or normele vizate reflectă dimensiunile competențelor globale expuse de J. Delors, președintele Comisiei Internaționale pentru Educație în sec. XXI în raportul către UNESCO – ce va cunoaște elevul, ce va ști pentru a acționa / a face, ce va ști pentru a conviețui, cum va fi pregătit pentru viață (savoir, savoir faire, savoir être, savoir vivre). Anume competențele integrează domeniile cognitiv, psihomotor și atitudinal, ce asigură integralitatea dintre domeniul cunoașterii la disciplina școlară, domeniul didactică pe arii curriculare și domeniul socio-economic ce vizează pregătirea elevilor pentru inserția socială.

Reformele liberale din Basarabia anilor '60-'70 ai sec. al XIX-lea în orizont didactic

Iurii SEMENIUC

În sine, responsabilitatea manualului este enormă. Pentru elevi, istoria se confundă cu textul manualului, realitatea manualului se substituie istoriografiei în ansamblu și realității obiective a trecutului.

Din nefericire, conținutul manualelor de istorie pare a fi și astăzi marcat, pe alocuri, de stereotipurile tradiționale în istoriografie, caracterizate prin tratament incomplet, tribut ar abstractizării sau chiar neglijării unor aspecte importante ce țin de problemele analizate. Este și cazul reformelor liberale din Basarabia în anii '60-'70 ai sec. al XIX-lea.

Manualele expun sintetic cauzele reformelor, suportul legislativ al acestora, principiile de organizare și mecanismele de funcționare al instituțiilor nou create. Aproape unanim însă, autorii trec sub tăcere semnificația și consecințele reformelor. Acolo unde acestea sunt, totuși, menționate, faptul se rezumă, de regulă, la scurte constatări de ordin negativ. Extrasele din sursele istorice oferite de autori se referă de obicei, ca și textul propriu zis, la conținutul reformelor. Mult mai utilă, pentru înțelegerea în profunzime a subiectelor expuse discuției, ar fi fost prezentarea diverselor opinii istoriografice.

Or, analiza istoriografiei interbelice, în special, dar și a celei recente ne permite să descoperim un tablou mult mai nuanțat și complex al „reformelor sociale mari”. Această realitate reclamă o (re)evaluare a subiectului, în special, a unităților de conținut ce țin de: particularitățile și impactul Regulamentului agrar din 14 iulie 1868; locul și rolul instituției de zemstvă în societatea basarabeană; consecvența reformei judiciare.

Predarea istoriei în instituțiile de învățământ secundar din Basarabia (a doua jumătate a secolului XIX - începutul secolului XX)

Ilie GULCA

În a doua jumătate a secolului XIX, în contextul politic tensionat dintre Marile Puteri, pe de o parte, și în condițiile atitudinii arogante a acestora față de popoarele cucerite, profesorilor de istorie fie din Europa Occidentală, fie din cea Orientală le revenea sarcina de a cultiva la propriu ura în școli. De exemplu, după proclamarea Republicii a III-a Franceze (4 septembrie 1870), școala, în special profesorul de istorie, era obligat să cultive aversiunea și disprețul față de vecinul de peste Rin. Învățătorul

francez constituia elementul forte al noului regim; el trebuia să cultive patriotismul și sentimentul răzbunării pentru a șterge umiliința pe care francezii au suferit o la Sedan în 1871. În același timp, școala franceză își aroga dreptul de a civiliza populația indigenă din colonii.

După același exemplu, în Imperiul Rus, școala rusă era obligată să combată ideile progresiste privind învățământul gratuit și curentul revoluționar, personificat prin Victor Hugo, opunându-i ortodoxia și opera scriitorilor ruși, precum Lev Tolstoi, Nikolai Gogol, Ivan Turgheniev. Iar în ajunul Primului Război Mondial, învățătorul de istorie a devenit, ca în cazul celui francez, un element din recuzita autorităților ruse, folosită pentru a prolifera ura față de autoritățile germane și coloniștii germani din sudul Basarabiei. În consecință, școala, inclusiv profesorii de istorie, au avut un rol important în „încălzirea” creierilor pentru Marele Război.

În cadrul acestui material ne propunem să reflectăm predarea istoriei în instituțiile de învățământ secundar din Basarabia în a doua jumătate a secolului XIX - începutul secolului XX, programele școlare la această disciplină, obiectivele profesorilor, tratarea evenimentelor istorice din Istoria românilor în manualele școlare rusești și tratamentul aplicat românilor în cadrul instituțiilor de învățământ secundar.

Configurații tematice și de viziune a textelor poetice publicate în revista *Luminătorul* (1908-1918)

Silvia SCUTARU

Problema deschiderii omului în încercarea de a înțelege sensul vieții, menținerii verticalității, păstrarea demnității, acceptarea sacrificiului și supunerii față de poruncile lui Dumnezeu sunt doar o parte din tendințele, care se află într-un contrast continuu cu fragilitatea morală a omului. Existența acestei concomitențe a generat misiunea de apostolat al bisericii ortodoxe, care a promovat constant învățăturile creștine între mireni basarabeni.

În cercetarea noastră vom încerca să elucidăm acest aspect prin prisma versurilor cu tematică moral-religioasă, publicate în revista *Luminătorul*. Studiul utilizează materialele culese și cercetate de autor în baza 14 numere ale acestei publicații. Au fost analizate versurile scrise de A. Mateevici, S. Danilov, I. Rădulescu, I. Poclitari, M. Ignatiev, B. Elefteriu, P. Arhirii. Deși poeziile publicate conțin mai multe imperfecțiuni lexicale, fiind scrise într-un limbaj ambiguu, nu putem trece cu vederea receptivitatea emotivă și ingenuă a preoților, cântăreților, învățătorilor, exprimată în versurile lor.

Configurațiile tematice și de viziune ale textelor poetice erau centrate preponderent pe învățăturile creștine și propagarea acestor valori între mirenii basarabeni.

Totuși, în viziunea noastră, unele poezii au reflectat într-o formă autentică și alte laturi ale vieții românilor basarabeni. Textele poetice au redat o varietate de sentimente, preponderent dezolante, specifice perioadei elucidate. Chiar dacă versurile nu aveau o valoare deosebită a unui produs de artă, considerăm că acestea reușeau să se apropie de realitatea basarabeană. Astfel, cititorii contau pe veridicitatea textului poetic, descoperind în el situații de viață veritabile. Cu toate acestea constatăm capacitățile limitate ale versificatorilor, care nu aveau idei clare și exacte despre sensul unei situații sau împrejurări. În contrast cu ei menționăm textele poetice ale tânărului A. Mateevici, care, de cele mai multe ori, erau ancorate în real.

Investigația noastră demonstrează că pe lângă tematica creștină, poeziile publicate în revista *Luminătorul* au încercat totuși să dezvolte subiecte atipice sociale și contestatate, dar ele nu au impulsionat libertatea de gândire și nu au stimulat abilitățile lexicale ale versificatorilor și cititorilor.

Folosind metoda analizei am demonstrat că imperfecțiunile textelor poetice nu au diminuat mesajele acestora, ci dimpotrivă, ele ofereau românilor basarabeni un alt sistem de valori. Investigația confirmă cu certitudine că configurațiile tematice și de viziune ale versificatorilor erau influențate de obscurantismul omniprezent în provincia Basarabia, menținut cu succes de autoritățile țariste.

Facultatea de Istorie în primii ani de reforme (sfârșitul anilor '80 - anii '90, sec. XX)

Vlada GHERMAN

Anul 1989 a devenit unul crucial pentru Republica Moldova ca, de fapt, și pentru toate țările ce au făcut parte din URSS. Schimbările de ordin politic au condus, la rândul său, la modificări de ordin economic, social, teritorial care, inevitabil, au atras după sine și o serie de transformări în învățământul universitar.

La sfârșitul anului 1989 - începutul anului 1990 încep reformele și la Universitatea de Stat din Moldova. În vâltoarea evenimentelor de atunci, la 17 octombrie 1990 este emis ordinul rectorului USM cu privire la „Conceptia învățământului istoric național”, în care un loc de bază este atribuit Istoriei Neamului. Ca urmare a acestui ordin și în temeiul hotărârii Consiliului Facultății de Istorie din 24 septembrie 1991, a fost schimbată structura Facultății de Istorie. Noua organigramă prevedea lichidarea catedrelor *Istoria URSS, Istoria Antică și Medievală, Istoria Nouă și Contemporană*, și formarea a patru noi subdiviziuni: *Istoria Românilor, Istorie Antică și Arheologie, Istorie Medie și Modernă, Istorie Contemporană*.

Aceste acțiuni reprezentau primele încercări de cristalizare a unei structuri – *facultăți* ce ar fi corespuns cerințelor timpului.

Platforma Moodle - modalitate alternativă de predare- învățare

Alexei SLIVCA

Pentru a fi în pas cu cerințele realității cotidiene, cadrele didactice trebuie să combine în activitatea la clasă învățarea tradițională cu cea din mediul on-line. Astfel, noile tehnologii informaționale vin în sprijinul cadrelor didactice și oferă oportunități de formare a competențelor pentru toa-

te disciplinele incluse în Planul Cadru, eliminând barierele de timp și spațiu dintre profesor și cel ce învață. Utilizarea platformei Moodle în cadrul lecțiilor urmărește o nouă modalitate de concepere și realizare a actului didactic. Din necesitatea de a fi „cu un pas înaintea elevilor”, cadrele didactice încep să perceapă mediul virtual ca o posibilitate de a implica elevii într-un mediu de învățare plăcut și accesibil acestora. Utilizarea platformei Moodle ca modalitate alternativă de predare-învățare la clasă necesită selectarea unor sisteme de e-Learning bazate pe LMS, care să reprezinte sursa principală de informare și documentare atât pentru elevi, cât și pentru cadrele didactice. Platforma Moodle este una din aceste sisteme care reprezintă un sistem de învățare virtual care are la bază CMS (Course Management System), fiind un pachet de soft gratuit destinat și cadrelor didactice din Republica Moldova, fiind disponibil în peste 70 limbi (inclusiv în limba română). Acest sistem de e-Learning permite adaptarea și personalizarea activităților planificate în dependență de caracteristicile pedagogice și într-un final contribuie la eficientizarea învățării.

Utilizarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale la ora de istorie

Natalia ȚURCAN

Comunicarea are drept subiect utilizarea mijloacelor tehnologiilor informaționale și comunicaționale (TIC) în cadrul procesului de formare a competențelor specifice la istorie. Drept argument pentru această preocupare este recomandarea Consiliului European cu privire la predarea istoriei în secolul XXI, despre creșterea accesului tinerilor la tehnologiile informației și comunicării, atât la școală cât și în afara orelor de curs; necesitatea formării unui individ competitiv în societatea informațională. În acest scop, pentru desfășurarea orelor de istorie, profesorul dispune de mijloace TIC, cu ajutorul cărora a realizat și valorifică o bancă informațională ce conține resurse didactice integrate în cadrul situațiilor didactice și elementelor de conținut disciplinar.

S-a constatat în urma unor evaluări și sondaje că utilizarea materialelor multimedia la ora de istorie a dus la obținerea unor câștiguri educaționale: abilitățile de cercetare și capacitățile intelectuale sunt consolidate, sporesc cunoștințele și abilitățile în utilizarea tehnologiei informației, crește interesul și angajarea elevilor în procesul educațional.

Se menționează existența unor limite a posibilităților de utilizare TIC ce nu pot fi depășite decât prin menținerea unui rol important al profesorului în achiziția, prelucrarea și utilizarea informațiilor, în acțiunea de formare a deprinderilor și abilităților practice. De aceea interesul acordat dezvoltării competenței tehnologice depășește etapa instruirii inițiale în profesie și se inserează pe parcursul întregii cariere didactice, necesitând o redefinire continuă a obiectivelor formării.

Clasificarea dansurilor populare specifice teritoriului Republicii Moldova

Nicolae GRIBINCEA

Folclorul coregrafic românesc din Republica Moldova posedă o bogată și complexă serie de elemente proprii bine conturate ce determină un specific național pronunțat, încadrându-se ca parte componentă a coregrafiei tradiționale românești, aparținând marii și bogatei familii a coregrafiei balcano-carpatice, unitară prin execuția mișcărilor ca joc colectiv și de grup.

Varietatea de dansuri pe teritoriul Republicii Moldova este relativ mare, diferă de la sat, la sat, de la o zonă la alta. În general pot fi identificate patru zone specifice de manifestare a dansului: nordul, centru, sudul Moldovei și zona geografică transnistreană. În această moștenire coregrafică se conține întreaga gamă de dansuri ceremoniale, rituale, distractive; dansuri mixte în grup, în perechi dansuri bărbătești și femeiești; de virtuozitate, cu caracter social de petrecere; jocuri legate de ciclul obiceiurilor calendaristice; jocuri asociate proceselor de muncă, îndeletnicirilor; jocuri asociate fenomenelor naturii; jocuri cu referire la floră și faună; jocuri din ciclul obiceiurilor familiale; jocuri ce pun în valoare abilitățile și virtuțile

bărbaților; jocuri ce pun în valoare frumusețea femeii; jocuri cu caracter magic; jocuri cu măști zoomorfe cât și jocuri inspirate din cultura altor popoare.

Ocaziile de manifestare a jocului popular sunt: hora/jocul satului, nunțile, cumătriile, clăcile, zilele patronilor numelui (mai nou, zilele de naștere), diferite ocazii de veselie. În cadrul acestor ocazii de joc în majoritatea cazurilor se mai joacă ca pe timpuri după anumite reguli și obiceiuri locale, alte ori sunt invitate persoane care organizează astfel de ocazii, petreceri.

În concluzie, indiferent de zonă geografică, de tipul dansului sau de ocazia de manifestare a jocului popular, folclorul coreografic românesc din spațiul pruto-nistrean reprezintă adevăratul tezaur național care trebuie cunoscut, păstrat și promovat în permanență.

CUPRINS

PROGRAM	3
REZUMATELE COMUNICĂRILOR	15
<u>Bogdan MINEA</u>	
Aspecte istorico-metodologice ale cercetării artei paleoliticului superior	15
<u>Mariana VASILACHE, Stanislav ȚERNA, Knut RASSMANN, Kai RADLOFF</u>	
Așezarea cucuteniană Stolniceni I, raionul Edineț. Complexul ceramic din cercetările anului 2015	16
<u>Sergiu HEGHEA</u>	
Mărturii ale producerii textilelor din așezarea Brânzeni III <i>Țiganca</i>	17
<u>Sergiu POPOVICI</u>	
Complexe de cult eneolitice târzii în nord-vestul Mării Negre	18
<u>Eugen SAVA, Elke KAISER, Mariana SÎRBU, Eugeniu MISTREANU</u>	
Cercetări de periegeză în zona de stepă a Republicii Moldova	19
<u>Oleg LEVIȚKI, Livia SÎRBU</u>	
Rezultatele investigațiilor arheologice din situl Trinca „Izvorul lui Luca”. Campania anului 2004	20
<u>Aurel ZANOCI, Ion NICULIȚĂ, Mihail BĂȚ</u>	
Situri fortificate din microzona Țahnăuți - Țareuca - Rezina*	21
<u>Artur COTRUȚĂ</u>	
Triburile tracice în sursele narrative antice sec. VI-V a. Chr.	23
<u>Octavian MUNTEANU</u>	
Fortificația getică de la Butuceni: trei ani de la revenire	23
<u>Ion TENTIUC, Valeriu BUBULICI</u>	
Reprezentări ale unor animale în contexte arheologice din a doua epoca a fierului la est de Carpați	25
<u>Vlad VORNIC</u>	
Despre datarea și periodizarea necropolei de tip Sântana de Mureș-Černjahov de la Brăviceni, r-nul Orhei	26
<u>Sergiu MATVEEV</u>	
O piesă de vestimentație din s. Bugeac	28

Andrei COROBCEAN

Etnoarheologia ceramicii și importanța ei în interpretarea etnoculturală a vestigiilor arheologice 29

Pavel COCĂRLĂ

Lupta pentru supremație între papalitate și monarhii Europei Occidentale în sec. V-XIII 30

Олег ДЯЧОК

Источники о дипломатических отношениях Великого княжества Литовского и Молдавского княжества в книге записей 5 Литовской метрики..... 31

Olesea BALACAN

Decorațiunea exterioară a bisericii de la Probota..... 32

Victoria COJOCARU

Evoluția conceptului de „trădare” în tradiția medievală 33

Lilian CIACHIR

Confesiune și etnie în Transilvania sec. XVI: câteva considerații..... 34

Costică ASĂVOAIE, Lăcrămioara STRATULAT, Cosmin NIȚĂ, Vitalie JOSANU, Bogdan MINEA, Lucian MUNTEANU

O vatră monahală a Mănăstirii Secu. Schitul Nifon..... 34

Eugen CERNENCHI

Considerații asupra începutului plății tributului de către Țara Moldovei Hanatului Crimeii..... 35

Ion EREMIA

Probleme de istorie a Moldovei în lucrarea lui Andrei Lăzlov Istoria Sciției (1692)..... 36

Valentin ARAPU

Componenta conflictuală a raporturilor economice dintre Țara Moldovei și Polonia (a doua jumătate a sec. XVIII)..... 37

Teodor CANDU

O căpitanie de margine dinspre „cele două ceasuri” de la începutul secolului al XVIII-lea. Căpitania de la Hânțești 38

Igor BERCU

Proprietățile mănăstirii Neamț în spațiul pruto-nistean în baza „Istoria sfintelor mănăstiri Neamț și Secu” a arhimadridului Andronic Popovici (de la înființare și până în anul 1779)*..... 39

Lilia ZABOLOTNAIA

Testamentele Mariei Cantemir: falsificări și interpretări istorice..... 40

Tatiana DIACON

Modernizarea locuințelor orășenilor și târgoveților din Țara Moldovei în a II-a jumătate a secolului al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea 41

Alina FELEA

Cafeaua, felegenele și zarfurile în Țara Moldovei (sec. XVIII - înc. sec. al XIX-lea) 42

Irina CEREȘ

Interesul Marilor Puteri pentru piața Principatelor Române (sfârșitul secolului al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea) 43

Ivan DUMINICA

Mitropolitul Chiril al Durostorului - Silistra (1806-1813) în Basarabia..... 44

Igor CHIOSA

Activitatea organelor de poliție în Basarabia în primii ani de ocupație țaristă 45

Marcel PLĂMĂDEALĂ

Unele considerații istoriografice cu privire la istoria și activitatea Dicasteriei Duhovnicești din Chișinău 46

Angela BAXAN

Instituirea și activitatea Consiliului Suprem al Basarabiei reflectată în istoriografie..... 47

Valentin TOMULEȚ

Statistica din 1820 – sursă importantă în studierea istoriei locale a ținutului Hotin..... 47

Andrei EMILCIUC

Importul materialelor și produselor lemnoase în Basarabia (1812-1853) 48

Remus TANASĂ

Români și maghiari într-o dispută politică referitoare la ideea de națiune: Dumitru Brătianu și Daniel Irayi în ziarul „La Presse” (1851) 49

Eugen-Tudor SCLIFOS

Preliminarii diplomatice în chestiunea sudului Basarabiei (decembrie 1855 - februarie 1856) 50

Cristina GHERASIM

Implicarea nobilimii basarabene în fondarea instituțiilor de învățământ în regiune 51

Светлана ДОКИНА

Право обычное и писаное право в отношении гагаузской и болгарской женщины (кон. 19 - нач. 20 вв.)..... 52

Liliana CONDRATICOVA

Unele considerațiuni cu privire la piesele de feronerie artistică din orașul Chișinău..... 53

Vitalie BĂBĂLĂU

Apariția conceptului de „competiție simbolică” în istoriografie 54

Daniel LAZAR

Frontieră etnică sau frontieră naturală? Cazul partajării Banatului (1919-1923) 55

Gheorghe PALADE

Aspecte privind activitatea extrașcolară a corpului didactic primar din Basarabia în perioada interbelică 56

Corneliu CIUCANU

Anul 1940 și drama României Mari. Ipoteze și reevaluări asupra politicii interne și externe românești interbelice 57

Bobî APAVALOAEI

Reconstrucția orașului Iași după cel de-al Doilea Război Mondial..... 58

Silviu B. MOLDOVAN

De la inadaptare la integrare: idei și a(p)titudini în România anilor 1945-1964..... 59

Paul NISTOR

Relațiile româno-americe în anii '50 ai secolului XX 60

Cristina PREUTU

„Scumpe tovarășe Nicolae Ceaușescu”. Scrisori către putere 61

Adrian DOLGHI

Națiuni titulare și minoritare în URSS: cazul RSS Moldovenești..... 61

Ion GUMENĂI

Regimul comunist și lupta împotriva religiozității: noile ritualuri sovietice... 62

Anatol PETRENCU

Spirala Istoriei. Deportarea familiei Curoș: studiu de caz 63

Галина КОТОВИЦКАЯ

Правда о Соловецком лагере особого назначения в зарубежной прессе ...64

<u>Liliana ROTARU</u>	
Dezideologizarea învățământului superior în RSSM în perioada restructurării	65
<u>Любовь ОСАТЮК</u>	
Саморегулирование рекламы в истории постсоветской России (1991-2002): общие аспекты	66
<u>Ilie CÎRNEȚ</u>	
Activitatea Parlamentului Republicii Moldova în plan extern	67
<u>Oleg BERCU</u>	
Organizarea și atribuțiile Adunării Populare a Găguziei prin prisma legislației a Republicii Moldova	68
<u>Silvia VOLOȘCIUC</u>	
Din istoria școlii din satul Musteața	69
<u>Vasile DIACON</u>	
Studierea spațiului local la orele de istorie. Studiu de caz: satul Budăi, raionul Telenești	70
<u>Elena MURARU</u>	
Integralitatea procesului formării competențelor la elevi	71
<u>Iurii SEMENIUC</u>	
Reformele liberale din Basarabia anilor '60-'70 ai sec. al XIX-lea în orizont didactic	72
<u>Ilie GULCA</u>	
Predarea istoriei în instituțiile de învățământ secundar din Basarabia (a doua jumătate a secolului XIX - începutul secolului XX)	73
<u>Silvia SCUTARU</u>	
Configurații tematice și de viziune a textelor poetice publicate în revista <i>Luminătorul</i> (1908-1918)	74
<u>Vlada GHERMAN</u>	
Facultatea de Istorie în primii ani de reforme (sfârșitul anilor '80 - anii '90, sec. XX)	76
<u>Alexei SLIVCA</u>	
Platforma Moodle – modalitate alternativă de predare-învățare	76
<u>Natalia ȚURCAN</u>	
Utilizarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale la ora de istorie ...	77
<u>Nicolae GRIBINCEA</u>	
Clasificarea dansurilor populare specifice teritoriului Republicii Moldova	78